

04 : 1934.

JUMA

danniya foropaya SEBEN-

maaya
danniya
da.

M A L I J A M A N A
Fa so kelen - Haju kelen - Naniya kelen

M A A Y A D O N N I Y A D A
Kèsu I59 - Bamakò

J A M A
Dònniya forobaya sèbèn

Sèbèn Kun tigi:
Klena SANOGO

Kalo wòorò lako sèbèn

04 1984

Bò nyoon ko 500

FARI NYE NA JE NI FAAMUYA SE TIGI DA

S E B E N K Y E K U L U

Kulu nyè maa : Abdulay BARI

Sèbèn nyè kulu : Amadu Tanba DUNBUYA

Sedu KAMARA

Mamadu Lamini KANUTE

Mamadu DUKURE

Musa KANUTE

Sèbèn jènsèn bolo : A.T. Dunbuya.

D A K U N W

Bin kùndù mágùw bérèma kalan.....	nyé	5
Dànniya togòw. (A. BARI)		
(A. BARI).....		7
Den òaw, now ye denw lakana.....		
(Amadou T. Dunbuya).....		9
Zan ni Nci		
(Dànniya togo).....		II
Nyele fara		
(Usanri Sanigà).....		28
Kàtèbe		
(A. BARI).....		34
Kela jeliw		
(Seydu KAMARA).....		36
Bèlèdugù muruti		
(Dànniya togo).....		42
Sabuga na sira		
(Dànniya togo).....		48
Si tulu bà		
(Dànniya togo).....		54
Sumanw		
(A. BARI).....		58
Bange dan sigili		
(A.T. DUNBUYA).....		60
Bana ni jiri		
(Dànniya togo).....		64
Kalabanci Ntala		
(Mamadu Lamini KANUTE).....		65

BIN KONO MOGOW BEREMA KALAN

Taarè ' Taarè'" Kibaru kalan" dan ka kè fèerè nyuman ye ka "bin kàndà mògòw" sèbè" turu" ci kè daw la, ka tuuga taa sira "tigè u la" yaasa tiga ni kòori bògò den na sama Farajèla, yaasa nùmuw ni garankèw na da kabanan masiriw "bòn" sugu la, jamana yaalalaw ye; dàn ser kùròw ni maanaw ka poyi, ka Samori ni Amadu-Amadu ni Asikiya "nyèna fin bù"... Nka anw karan mògòbaw n'an Sariya tigiw, anw Maa nyè maaw n'an Mara tigiw, Bamanan kan ni kòrobòrd ni Burudaamè kan n'a piritiparata tòw nyè ci jumèn b'anw ye ? !

)JIRI KURUN MEN O MEN JI LA ... (

Kalanbaliya kèlè in da minè ni bi cè, tugubaanciyà bùlen kù a la, a jèyara bée ma ko tubabu kan nafa ka dògòn jama kalanni na. I ma kan min mò, i tè mò o sèbènni na. San caman labèn ni fèrèbaw désèra yàrò min, tle danma-danma kalan tè nà bù yen.

A ka ca san kèmè ye bi, tubabu kan bè "tintin" ni bere ni fèere ni musakabaw ye; nka dò sera ka "shòori" minnu kùn na, o tè tèmèn 5% kan.

Kabi an y'an yèrè sàrà don min, Manden kanw ni Fula kan, Wàlafù ni Bawulen ni Sango kanw kèlen bè ka bere ta marabaa kùròw ka kunma yèlèma siraw daa cili fè. A bè kè di: Fa so kanu ni fa so kòn walew tè mò daga kelen kònò dè ' Sira jèlen dalen flè kènè kan, nka o si tè tubabu kan ni Anglè kan ni Pàrtugèsi kan dungew bali k'u fili n'an ye bin na.

)DISKO ! RASTA ! ! (

Sanga kura n'a finyè kura: "Fa cyèn yiriwali ! "

"Mago nyè kalan ! " " Fa so kanw nyè taa ! " Fa so jà kuma farinw. Da marifa. "Bènba kan seliw" sigira laada ye; hali n'a ko tigiw yèrè sèbè tè, jango u kana a ko nyugun da kènè kan ko jugu.

Arajow bè "poyi kan poyiw" bà : tle kuuru utalen da, ko ka ci kèlaw ladamu, ka sàrù u bè arajo kaba feerelaw dàrà de "ladam". "Kunna fooni sèbèn" dà bè "lalaga" ci kèlaw ye, kunna fooni da la falatù, k'a doni sigi fa so den nyuman kelen wali fla kun, a sèbenni n'a labugumti n'a jènsènni.

Nin manyàgùlàn bée ye yèrè nègèn ye. Dèsè kèlen bè ka "Kalan gintan" sèbè labèn, k'a kù kàrà don ni sèbèn nafamaw ye minna bè fa so jama kalàn n'a nyè yèlè baaraw sinsin.

Nka a ma lawuli dànniya ni faamuya laseli kan ma jama ma! Anw tubabu kan domaw ye fèerè de tigè ka" bin kònà mògùw" bérèma kelan laluga u ka kanw na, k'u da koron kun finya jin kònà.

(A tò bè kù)

Sèbèn nyè kulu.

D O N N I Y A T O G O W

Dònniya Togow sigira dugu migan ni duuru kònù Mali la yen, 1982 san na. Sèbèn dànbaliw ka gafe mara yàrà don. O ye gafe sawura kúra ye, ko "gafenin kumana".

Mali den dàw y'u hakili jaka bù, ka gafew dabali fa so kanw nà, fa so denw ye. Ci kè karamògòw ni Dònniya Togo baara kélaw de jélen bè ka gafenin kumana ninnu dla.

Maanaw o, maaya siraw ni jinyè sira ni jamana dàn ni sigi sariyay o, gafe ninnu bè nin bée faamuya jiidi; ka tila ka kunna foni kérènkérèw en di banaw ni ci kè ni tagan mara ni baara fèerè nyumanw kan.

Ci kélaw yèrè jà yàràba bè gafenin kumanaw dlali la; u kan bè ta n'u bè maanaw bò, ka talenw da, ka poyi bò; bana furaw ni fura kèli fèerèw fèn o fèn ye dònniya ni dabali feèrè kòràw ye, u bè nín bée ta kan talan na. Dònniya Togo bè kè sababu ye ka jama labò o dònniyaw nun ma.

Gafe lamènni n'a jè-ka-fòw sen fè duguw kònà, bée bè dà fara i ka dònta kan, ka minè bolò kura ye jinyè latigè la.

Dònniya Togow ka ladamuni jà yàràba yera dugu dàw la ka ban. Cuki, Yuwaru kafo la, juru filen tè fili duguma bilen; a bè dlon ntloma de la, kè sababu kè Dònniya Togo ye. Ale Yuwaru kafo kelen in na, Dònniya Togo ye sènè fèerè kuraw basigi Walaadu.

Dònniya Togo ye sanga min sàrà, o b'a yamaruya cè siri bée lajèlen ka kè, yaasa jamana fanba na bù a nun ma.

ba yèlèmabaga : A. BARI

DEN BAW AW YE DENW LAKANA

1)Baw, a' ye denw latanga
tle blen ma, o ko tè;
finyè sumanen ma, o ko tè;
yàrdà jan na taa ma, o ko tè.
aw ye denw lakana
don o don, waati o waati.

Hakili ka to a la kabi den wolo tuma
ko den tè balo aw kelen ye,
a bè balo jama de ye, a ka jama.

2)Aw ye denw latanga.
finètiri yèlèlenw ma, o ko tè.
K'an ka sowiyetiki sariya lakana
Sanga ni waati.
K'u senw latanga sumaya mä, o ko tè;
kan na baganin mä, o ko tè.
Aw ye denw ni lakana,
ni bëe la magaman, ni bëe la finyèman...

3)Aw kana kumbere boshilen jate,
kana fini nàgàlenya jate,
kana nyè da nàgàlenya jate,
Ji ncinin dàràù, o y'o kolen ye,
kènèya ni nisàndiya ginnen flè.
Nka a' y'u taasi lakana:
O de sàngò ka gèlèn,
wa o nàgà tè ko ka jè.

4°)Baw, a' ye denw latanga
tinyè kunan ma, o ko tè;
nkalon cè nyi ma jaati.
Baga jugu min bë maa faa
o min bë se ka don an ka so.
Baw a' ye denw danbe lakana,

danbe min ye hòrònya masiri ye ;

u k'a dòn k'u ye

jamana hòrònyanen fòlù denw ye,

k'u ye baara kè jamana denw ye,

5) An ye min jà bi,

u k'u kun kàrò ta n'o ye.

ani u yèrè n'u teriw

fòlù bèna min jà sini.

Ohàn, u na kè fòlù ye

dinyè bée lajèlen nyè.

6) Aw ye denw latanga hakili fiyen ma

Fèn cèfèn n'o cè man nyi,

o kana nyè u nyè kàrò.

Bawo o man'u sòrà

U tè na san sòrà abada

O dun ka jugu ni mura gwansan ye.

7) Baw, a' ye denw latanga

wulu jugu ma, o ko tè;

finyè kolon ma, o ko tè,

Nka zonw ni binkanni ma jaati ;

halisa o maaw tò bë.

Aw y'u latanga yurukuyuruku ma

ani marifa buru juguw.

8) Dinyè yèlèma kèlè ye min d'an ma

n'a sanga nyògàn tè:

Dinyè nyè suma,

tlennenya,

baara jama è ba denya,

Aw ye nin bée lakana.

9) Baw, a' ye denw lakana!

olu de ye sini nyè sigi ye.

Baw, a' ye denw lakana,

u k'u nyè sin kun tlenaa jan in ma ,

N'u balikuyara,

nin sowiyetiki cèbalen mandiw,

u man'a fù an ye ko waati sera,

u bùcù man'a fù ..

k'an bèn !

hinnu y'u ladamu ka taa se bi ma,

clu tèna jòòrò n'u ye fiyewu.

MARGARITA ALIGUER

(Germaine OCHANINE

A. Tanba DUNBUYA)

Z A N NI NCI

Nsiirin '.

N y'a da Zan ni Nci de la :
Zan ni Nci

fa denya dè bè u few ni nyògòn cè,

o fa denya kelen, o bè u baw fana ni nyògòn cè.

Ayiwa kabini u bè kò rò, u bè nyòn fè,
sabu ni baw taara nyò susu la ,

u b'u den ninnu sigi kolonw kòrò ;

ni den ninnu sigilen tora

u b'u terun ~ terun ka gérè nyòn na ,

u bè tlon kè ,

ba ninnu bè girin ka n'u ta ,

bèe b'i ta ti

bèe bè tègè nyè kelen k'i ta rò.

O tuma , den ninnu kòni ,

ba ninnu ma se k'u fara ,

sabu Ala ka teriya de donna u ni nyògòn cè

Den ninnu kòni tora ten ,

ka n'u taama, f'u bè yaala nyòn fè ,

u b'u ka baroninw kè nyòn fè.

Ni Nci fa ye sogo sòrò,

a bè taa Zan yòrò

u b'u bélèn ka taa kungo rò ;

n'u sera kungo kolon kòndà

u b'u sigi, u bè sogenin in sara da

u ni nyòn cè.

Teriya in kòni, a da minèna ten.

Ayima u tor' o la ,

fo faw nana u sen don a la ,

nka u ma se ka u ka teriya in can,

n'o ye Nci ni Zan ka teriya ye.

U dèsèlenna sa ,

ni Nci fa ye misi san a den Nci ye,

a bè dò fana'san Zan ye.
Ayiwa u tor'o la ten

ka na den misènninw kòròbaya ,
fo ka n'u kè kamalen kòròw ye ;
Nci ka muso furu ,
fo ka na don jira u bée lajèlen na.

Ayiwa muso furu in kònàna nò ,
Konyò nana dògò da.

Konyò dògò dalen ni Nci muso ka kan ka na ,
Konyò su fè ,
Zan wulila, a ko ale bè taa yaala ,
janko a bè se ka sogo sòrà
ka dì a burannakaw mè.

Ayiwa a taara kungo kòlon nò
ka t'i yaala ,
ka mèn ka yaala ,
ka kungo kolon sèbè kòròba yaala,
a ma fèn ye.

Fo wula danin fè,
a natòla, a nana se·bwa la,
ni sogow b'a dun.

A ye bwa in lamunu-munu ,
k'i taama - taama a cè rò ,
a nyè bè sogo sen nòw la ,
sogo kumbaw ni sogo misènw.

A ko' o bée n'a ta, ni ne ye n sigi yan,
ni kalo bàra, sogow bè na nin bwa dun.

A y'i munu-munu ,
a ye tu dà lajè ,
a y'i sigi o tu rò.

A y'i sigi tu in nò yennin nò ,
Ala nana su ko ,
su kolenna, kalo nana bò ;
kalo bòlen, ale sigilen bè ,

Suruku kòrò nan'i jù bwa la.
Aa! a sigilen , a dabali banna.
A ko ni ne ye nin faa,
nin tè se ka di ne buranw mà
o tuma ne tè se ka mugu ci nin na.
Ni n ye mugu ci fana,
halì ni n bùra ni n bè taa so ,
ne tèna na sogo sòrù sira la tun.
Babu sogòw, a maa mugu kan in mèn, u b'u dogo.
Ayiwa a sigilen b'o kunpa la yòrù min àù ,
kòrò Duga nana,
a ko n dàgò suruku, i ni su .
O nana i sigi a kòrò.
Ale kòni merun ~ merunnen sigilen tora tu rò yen.
Jekoonin sinna ka n'i sigi.
A ko: N dàgò suruku, n kòrò Duga, a'ni su !
U y'a laminè.
Ayiwa u ko: An ye nyàgàn sàrò yan bi ,
an ka baro in san wolonwula, kalo wulonwula, tile wollonwula,
o su de ye su in nù ye ;
jinyè kun tan ni naani
an bè na o maana de bà ;
min kèra san kònà, ani min kéra kalo rò, ani min kèra don kònà ,
an bè n'a bée de fò .
U nana in da minè.
Ayiwa Zan kòni sigilen bè tu rò yen ,
a tlo bè u ka kuma kan na.
U ye sar maana da bà k'a ban paw.
suruku kòrò ko: ale bè ka ko ye jamana in kan ,
o bè ka ale siran ,
o ye mun ye ?
A ko: n kòrò Duga ,
a ko: nyinèn ,
terima fila de bè dugu dà rò an kòrò yan,

terikè dà ka kànyò bè kè su in na ;
kànyò in dun ;
ayiwa a tè laban ko nyuman ;
sabu ni dugu tlala,
kànyò sènsèr na ninnu t'u nyè na ,
kànyò b'a tan ni filà fili la tuma min na ,
kànyòkè ni kànyò muso dalen bè so kònò,
sa finba de hè na,
ka ne don so kànyò,
kànyò muso ani kònyòkè kamma,
sa in bè na kànyò musu kin ,
o bè sa ;
ni kànyò muso in sara,
a cè, o b'a ka hadamadenya kè,
san ba tan a tè muso sàrà,
a tè furu sàrà tun.
Ayiwa kòrà Duga ko a bè ka kòràfò mèn ,
jekdonin fana ko a bè k'a mèn .
Ayiwa suruku kòrà nun yé mugu kasa ta,
a ko:n kàrà Duga, n dògò Jekdoni ,
an bè yàrà min na bi, an ka carin ;
so sen flanin, n tè sigi n tè jò!
wa ne taara.
Suruku kòrà y'i kò don ,
Kòrà Duga wulila,
Jekdonin fana taara.
Zan kòni sigilen ye nin maana ninnu bée mèn ;
a nana to sigi rà sa ,
k'a kunpa bò :
Komia u y'a jira a la
k'a fò sa in koni na kànyò muso cin ,
mun bè se k'a to, sa in mana kànyò muso cin
a bè kisi cogo min na ?

Sababu min bë se k'a to
ale terikè n'a muso bë bù nin bò da nyuman fè ,
o nyè fòra ale nyè na,
baro kelen in sen fè ;
sabu suruku y'a jira,
k'a fà sa in, a bë kànyà muso cin ;
ni kànyà muso cinna, o bë sa,
o tuma cè fana,
o b'a ka hadamadenya tò kè
o bë muso sàrà.

Nka ni maa min sera ka sa in kun kolo tigè,
o tigi bë fiyen

Ayiwa Zan kòni sigilen ye maana in bëe mèn.

A wulila, suruku ni Duga ni Jekàonin taalen kò,
a wulila, a ye so sira minè.

A taatàla, a ye sigi dù ye ,
a y'o bon k'o ta.

A ye sigi in ta ka na n'a ye ;
nk'a sumalen tora ten ;
sabu min fòra a ye,
a y'o de dòn.

▲ nana ni sigi in ye
ka n'a di a burannakaw mò,
nka a ma se ka baro kè,

a ma nyèna jè ,

sabu min fòra a ye
o de y'a fari faa.

O tuma a nana i sigi terikè in fè,
terikè in ye baro bila a la,

N'o ye Nci ye.

Nci ye baro bila Zan na ka dësè co !

A mana boro wo baro k'a fè ,
a tè se k'a maamu laminè ko sèbè ;
ka da mun kan ?

Min fôra a ye ,
o de b'a dusu la.

U tora sigi rù,
kònyò si nyè na bè ka taa cogo min
a bè ka taa ten.

Dugu nana tla,
Su tè kò, a tè nyè.

Zan nana don k'i sigi da kérè fè ,
Nci ni kònyò muso dalen bè so kàndà ,
u t'a dàn Zan n'a ka muruba sigilen bè da kérè fè
Su nana se a nyèna yòrò rà,
a y'i to ka sa finba in dontà ye so kàndà ;
a kun kolo nana don so kàndà yòrò min nà,
a y'a kun tigè ni muruba ye.

A y'a kun tigè yòrò min nà ,
a fiyenna.

A sigilen tora so kàndà yen ,
a ma fèn fò, a ma kuma.

Ayiwa dugu nana jè,
kònyò muso nana bò
k'a bè taa nyègèn nà.

Kònyò muso bòtlama,
a y'a cè terikè Zan ye ,
o fyen bè,
o sigilen bè da la.

A seginna a kò,
a taara a cè yòrò ,
a ko: i terikè sigilen bè an da la,
wa a fiyennen don fana.

Ee ! a ko: ne terikè Zan fiyenna ?
a ko: a fiyenna.
a ko: cyèn tè

Nci yèrè wulila ka na Zan kòrò,
ka na i bolo fyeku-kyeku a nyè kòrò,
a nyè kili ma bò a nò na.

A dabali banna.

Ayiwa Zan y'i kan to a ma,
a ko' n'teri, ne ka siyenya in,
kana a to kònyònaw k'a dàn,
kana a to an burannakaw k'a dàn cogo si ,
k'a fò ko ne fiyenna ,
sabunye n fiyen kun dàn ;
ni kònyò in banna fana,
n nyè bò yèlèn ;
nka i bò fèere kè ,
i bò taa n bila du la,
yanl ka kònyò ban ;

ni kònyò in banna dìròn
ne nyè bò yèlèn.
I bò n bolo minè, ka n sènsèn ,
ka taa n bila du la,
kana a to mògù k'a dòn i la,
kana a to cè k'a dòn i la ,
kana a to muso k'a dòn i la,
i ka kònyò kè a kè cogo la.

Dugu jèlenma,

Nci nana Zan bolo minè,
k'a sènèn, ka tèmè n'a ye,
Ka taa a bila so kònd ,
Ka na tèmè ni kònyò tò ye ;
u ye kònyò kè ko nyuman, k'a ban ,
ka burannakaw labila, olu taara.
Ayiwa Nci n'a muso taara so kònd ,
Ka tan fara Zan kan yen.
U tora so kònd yen.

Ala nana a kè ,
o san layèlèma,
Nci muso nana den sòrò.
O den in sòròlen, a ko a muso ma :
an tè fa twa da, an tè ba twa da ;
éélèni ne terikè min fiyennen sigilen ye nin ye ,
n'o ye Zan ye ,
den in, a tòoma dé y'o ye ,
an b'a tògò da o tògò la ;
o ye teriya ye ,
Ala de ye ne n'a cè teriya da,
o teriya kelen,
den tògò bè da o la.
U ye den tògò da Zan na.
Ayiwa Zan kòni tora
a bè den in ko kasi tuma wo tuma ;
kabini den ma se a ka minè ye,
a bè den in nyini ba la,
ko a k'a di a ma,
o b'a d'a ma, a b'a d'a sen kan.
Den in kòni tora u bolo yen...
Zan kòni ye o ye,
a ko: n tògòma ,
a' ye na n tògòma di yan !
A tògòma bè da a sen kan,
u bè baroninw kè :
a ko: n tògòma ,
ne maa wari wo wari sòrò ,
n maa fèn wo fèn sòrò ,
o bèe y'e ta ye.
Ayiwa u tora ten,
fo Ala nana den in kè ka san wolonwula sòrò ,
k'a kè bilakoro kwalen ye:
Den in nan san wolonwula da fa,

a san wolonwula, kalo wolonwula, tile wolonwula su,
o wula da fè,
Nci wulila, a bè taa kungo rò
a taara kala gosi.
A natolama wula fè,
Nci wulila, a bè taa kungo rò,
a taara kala gosi.
A natòlama wula fè,
a ye kami ye, a y'a nò minè,
a man'è fù a b'u gosi, u bè wuli
a b'u nò minè ,
a ye kami ninnu nò minè ka taa, ka taa,
a ma kaminw sòrò ka bon.
Marifa kun kan nyè kelen ,
a m'o sòrò kamiw na !
A kòni tora o taama na sa,
fo ka na sogow ka bwa dunta in ye ;
a munu-munutòla tu kò fè
a y'i to ka bwa in ye.
A nana i jò bwa in na, k'a mafilè,
sogo misèn ni sogo kunba sen nò,
o caman bè yen.
A ko: o bée n'a ta, ni ne ye n sigi yan,
ni dugu tlala, sogow bè nin bwa dun.
A ye jiri bolo dòw tigè,
ka bugunin dila a yèrè ye ,
ka don o rò, k'i sigi.
A sigilen tora o sigi la yen,
a bè ka sogow makònd.
Ayiwa su nana ko
ka kalo bò, fo ka kalo jaman.
Kalo jamannama,
Suruku kòrò nana i jò bwa la.
A ko: ne bè mugu ci nin na ;

a labanna,
a ko: ni ne ye mugu ci nin na,
o bè n ka mugu cyè ;
sogo minnu kakkān ka nā nān taalen kò,
ni ne ye mugu ci nin na,
clu tè na,
o tuma nafa tè n ka mugu ci la.
Ayiwa a b'o sigi rà yòrò min nò ,
Duga nana i sigi:
a ko: n dògò Suruku, i ni su !
O y'a laminè.
O y'a laminè minkè, u b'o sigi rà
Jekdonin nana i sigi :
a ko: n kòrò Duga, i ni su !
n kòrò Suruku, i ni su !
U nana san wolonwula ,
kalo wolonwula,
tile wolonwula maana bù ;
min kèra, min fòra, min yera,
ka na a bée fò k'a ban.
Ayiwa suruku ko Jekdonin ma,
ani a dògò Dugu mò:
A ko: san jan téménen,
an ye maana bila yòrò min nò ,
a ko: a bè cogo di ?
Duga ko: fo Jekdonin maa dù fò;....
Jekdonin ko: kònyò in kétò,
maa sòràia min ye sa in kun tigè ,
nka a ye sa nin kun tigè, a fiyenna
a sigilen bè u ka so yen ;
nka Ala y'a kè,
a terikè in muso . ye den min sòrà ,
u y'o twa da a la ;
hali sògòma in na ne bòra u ka kolon sen kòrò,

a sègbe à in bò yen,

a fiyennen sigilen bè ye koyi.

Jekònonin ko: sababu jumèn b'o nyè yèlènni na ?

kòrà Duga ko a ma ko: sababuya b'a la.

Sababuya min b'a la, ni ne y'o ye,

o ye: o denkènin min sòròlen ye,

o den in min san wolonwula ye nin ye,

a kalo wolonwula ye nin ye,

u b'o kan tigè

k'o joli kè ka terikè in nyè ko;

n'u y'o kè ka terikè in nyè ko,

anyè bè yèlèn,

a b'a ka hadamadenya tò kè.

Nci kòni sigilen bè tu kònà,

a tlo bè nin baro bée rà.

Ayiwa Suruku kòrà nyèna tuma nana se,

a ko: n kòrà Duga, an ka carin ;

so sennin fla, n tè sigi, n tè jà,

ko: ne taara.

U carinna.

Nci sigilen dabali banna tu kònà ;

a labanna a bòra ,

a ye so sira minè.

A b'i miiri ,

cogoya min nana fù sisan ale terikè kan,

n'o ye Zan fiyennen ye,

o nyè yèlen sababu fana ye min ye ,

o fana nana fù ale na ;

ayiwa a miiri nana janya da minè ,

sabu, ale den ,

o san wolonwula ye nin ye ,

kalo wolonwula ,

n'a fòra k'o kan tigè ,

k'o kè ka terikè in nyè ko ,
k'o nyè yèlèn ,
n'ale y'o kè ,
Ala bè na ale sòn den na wa ?
Ale t'o dòn ;
Ala tè n'a sòn den wèrè la fana ?
Ale t'o dòn.
Wa terikè in dun fana , n'o ye Zan ye ,
o ye ka ale **kisi**, k'a muso kisi.
Nin bèe lajèlen fòra ale nyè na ;
o miiri janya b'a la so sira in kan.
A taara so.
Dugu jè tuma, o y'a se tuma ye.
Sògòma da fè
Zan ni a **tògòma** bilakoronin bè yaala la
so foro daw la.
u y'a to ka Nci natò ye.
Cènin y'i kan to a **tògòma** ma,
a ko : n **tògòma**, baba natò filè .
A ko: fan jumèn ?
N ka kala minè an ka taa a fan fè.
A **tògòma** bilakorokènin y'a **ka** bere minè ,
k'a kun bèn.
u bènna yàrà min nà,
Zan y'i kan to Nci mà ko : Nci ,
kana nin nyùon wèrè kè ;
ne ni n **tògòma** ,
an' an muso ,
anw bèe jigi de ye e ye ;
n'e taara i da kungo rà ,
kabini **sògòma** fè ,
ka na su ko fo ka na dugu jè,
anw jigi wèrè tè jinyè kònà e kà koyi !!

anw bè fèr wo fèn ny.m ,
an b'o bèe de nyini e ye ;
o tuma n'e taara nin nydon kè...
kana sòn o ma tun
kana sòn ka nin nydon wèrè kè.
Ayiwa Nci kòni ma se ka kuma ;
Nci fari fagalen tora ,
sabu min nana fò a ye ,
a y'o de si dàn.
O tuma u ye nydon nà minè ka taa so.
Zan kòni bè ka baro bila Nci ^{la}cogo bèe,
nk'a ma se k'a jaabi.
A fari fagalen tora, u taara so.
U selenma so kònà,
a y'a muso wele, ka don bon rò.
U donna bon kònà yàrà min nà ,
a ko muso mà ,
a ko: ne bè ka fura sòrà
n terikè nyè yèlenni na ,
ko: nka fura ka gèlèn dè !
Muso y'i bolo fila ci nydon kun ,
a ko: a ka gèien ? a ko: a fò !
hali ni ne kun kolo de bè k'a ye ,
o bè kè.
Ayiwa a cè y'i kan to a ma ko:
e kun kolo tè k'a ye ,
nka dennin kelen min filè an bolo yan ,
n'a wololen san wolonwula ye nin ye ,
n'an y'o kan tigè ,
k'o joli kè ka ne terikè Zan nyè ko,
a nyè bè yèlèn.
Muso kè: o'bè,kè !
hali n'e ma se k'a kan tigè ,
ne yèrè b'a kan tigè.

O tuma u bòka so kònà ,
ka don nyègèn kònà.
Ayiwa u jòlenma nyègèn kònà ,
u ye cènin wele.
U ye cènin wele min kè yen ,
a terikè Zan y'i kan to a mun nà ?
Sisan maanin finw ,
ni den misènnin sera" taa nin yòrù in nà ",
"taa nin kè ", n'u scr'e la ka ban
u tè hèerè sòrù a' fè ;
a' dun ka fara ne tògòma na !
n tògòma ka dí ne ye cogo min,
a' kana sòn k'a bila ka taa yòrù janw na.
A terikè y'i kan to a ma
ko: n t'a ci ka ta yòrù la,
a ko: n b'a bila cinin na ten.
A ko: n tògòma, taa wele tajè.
Bilakorokènin bolila ka taa
a fa n'a ba yòrù nyègèn rò.
Ayiwa, u y'a bolo fila minè ;
a jòlen, ba in y'i kun na musàrù foni,
ka cènin in nyè siri ,
k'a denkènin nyè siri.
O tuma, u y'a ta k'a da dugu mò ;
a dalenma dugu mò ,
cènin y'i kan to fa mò,
a ko: baba, a bè na mun kè n na ?
ko: an-an, an tè na fèn k'i la.
A ko: mama, a' bè na mun kè ne na ?
A ko: ayi, an tè na fèn k'i la.
U y'a da k'a kan tigè .
A kan tigèlen,
u y'a joli kè byèelèn nà

k's sigi nyègèn seleke rù ,
ka cènin yèrè kan tigèlen ta
k'a da nyègèn seleke fan dà rù ,
ka fini jè biri a la.
O tuma, Nci y'i kan to Zan ma
ko' Zan , na yan !
ne ye fura sòrù bi i nyè na.
Zan y'i kan to a ma ko :
nteri, ne y'a fù e ye
i kana i bolo fènw cyèn ne nyè ko in na
yèlèn sabau tè ne nyè na ,
ne yèrè de b'o dòn ;
n'i y'a ye ne y'a fù e ye
ko' kònyù ko mana tèmè...
o bèe ju ye i kana na maloya bila an kan na ;
sabu n'o tun y'i faga kònyù in don,
an burannakaw b'a dòn ;
o tuma ne y'a fù i ye kabini o don,
n k'i kana fura nyini ne nyè in na
yèlèn sababu t'a la,
ne yèrè de y'o dòn.
Ayiwa terikè in y'i kan to a ma :
ko nin fura kelen min filè n bolo yan ,
ne b'o kè e nyè na,
n'o sera i nyè na,
a fòra, a banna ,
A la de ye ne ni e cè teriya da ;
n'o ma se a la,
a fòra a banna ,
ne kòni tè fura bà i nyè na bilen koyi.
A ko baasi tè ,
sani n ka sòn i ka fura in kè n nyè na ,
fo an ka an kali nyàon ye de.

Zan ko a terikè ma:
i b'i kali n ye fàlù ,
n'a y'a sòrò i cè na fura wèrè bò ne nyè na bilen.
A ko: n teri, ni nin bòra a la ,
ni ne de ye fura bò e nyè na,
Ala de ye ne ni e jè ,
O Ala kelen , o k'an fara.
Ni nin bòra a la,
ni ne ye fura bò e nyè na,
sababuya min ye ne ni e jè jinyè kònò
Ala k'o cyèn.
Ayiwa, a y'o fà minkè ,
Zan wulila, Zan donna nyègèn ndò.
U nana Zan sigi ,
cènin kan tigèlen joli,
muso y'i bolo don a la k'o lamaa,
ka Zan nyè ko syèn saba.
A nyè yèlènna yàrù min àdò ,
a girinna. Ko: n tògòma bè min ?
Ne tògòma! Ne ko: n tògòma bè min ?
A terikè y'i kan to a ma
ko: i tògòma dalen filè o ye.
A girinna ka taa,
ka t'i bolo da cènin dalen kan ,
fini birilen b'a la.
A ko: n tògòma ! n tògòma !
Wuli sa! ne tògòma, wuli !
A y'a to o lamaani de la sa,
k'a bè fini kàràta ka bò cèmin nyè na.
Yani a ka fini bò cènin nyè na ,
Ala y'i to a ka masaya rà
ka cènin segin a cogo kàrdniu na,
k'a kè i n'a fà muru yèrè ma da a kan na
O tuma cènin girinna ka wuli .

a ko : n tògòma, ne tun bë sunaa de.

Ee ! a ko , ' n tògòma !

Kana sàn nin nyòn sunaa ma ;

n tògòma, wuli !

NYELE FARA

An ka maaba kòròw bè segin kuma kelen kan u ka baro sen fè.

"Nin tun tè bèn an tie la ; nin tun tè kè an tie la! " Kumaba! .

Min tun tè kè ant min tun bè bèn olu ka tlè la, fo k'o de lakali an ye, an k'a si dòn k'a sòrò cyèn ye. N'o tè, i mana n-t'a-si-dòn fèn minè, kunna diya kò, o na to na-n-k'a- ye sira fè. Maaba kòròw kan Lè, ne kan tè dè!

An bè bi min na, an ye laada kòrò dòw bla, dun ka sariya kuraw sèbèn. Mali furu sariya y'o dò ye.

Sariya in sèbènna ni kelenya hakili ni fa so kanu ye. Dan tigèli kèra furu musakaw n'a batoli sira tigè kan, janko furu blon bée dungò na sùrò sariyaba kelen kònò.

San mugan tèmnènna; nka hali sa, wa habi bi, furu sariya kura ni laada sira kòrò bè nywan da fè. An n'a fù yèrè k'u bè nywan na.

" Ko an bè nywan na tè kèle ban kan ye !"

Tubabu ko dènnaba dòw ka ye la, nin nywan siw bè maflè ni sinamaw cè kèle hakili ye. A kèle bè to sen na fo ka t'u fla dò la

kelen ka dor kan sigi banba. Hakili in sira tigè kan sa, hali bi Mali furu bè dan tigè so kònò fo ka taa ban. O bée kò de, furu kélaw bè sariya kura tigiw sègèrè. Don bè dògò da, don min na bolow bè na da mana na, i n'a fù ko sariya kura matarafabaaw ta y'a la nanfla ye.

Nin yòrò b'a jira ko laada kòrò binni tè kòròtù ko ye fyew "Ni ko ma kè, ko tè dòn !

Jeliw kan don ka bò Muruja: ka so sigi kà taa jugu bon, a kèle la la sebaa bè se ka dòn waatinin kònò, nka hakili la baara sira tigè kan, sabaa tè dòn o nywanna waati surun kònò.

Faransikaw y'an bénbaw minè mugu da la; u ye san maninkémè ni tan mara kè yan, nka an bénbaw m'u kanu. Maaya nyè taa baara sira tigè la, misali b'a jira ko sariya kura tali tè ko gèlèn ye.

Ka jama hakili sòrò, a ka sariya kura bato, o de y'a shè kili fla sira baara ye. Kènèdugu tubabu baara kélaw ye, laada kòrò kèle so sigi san do la. Min tora n kònò, n bè n'o d nyè fù, k'a masùrò ko jugu kà y'a lakali ye! I k'a dòn, laada kòrò barikalen danma dòw b'an fè kènèdugu, i n'a fù Nyele fara ko, Buran ci ko, ka maa fatulen shu mara k'a ta tle saba, fo ka se tle caman ma.

Buran ci tun ye mun ye ! Furu sira tigè kan, cèlakaw tun bë fèèr ni bonyali minnu wale, ka muso so maaw dènmè u ka dinye latigè buran la, o de tun bë weele ko buran ci.

Kènèdugu buran ci dòw flè; San wo san cèlaka danma dò tun bë taa tle danma dò sènè kë burannakaw ka foro la. San wo san, cèlaka danma dò tun bë taa jègè minè yòrò dla burannakaw ye kù la.

Numunakaw ta tun ye nègè baara ye.

Ni npogo tigi tun sera lakoù la taa kisa ma, buran ci tun bë bin a tògò la. Awa, fo ka taa muso kë ba kàrò ye, buran ci tun bë bin, sun tun cè bla fana, fù sababu dè. Sababu minnu tun bë buran ci bin, o dow flè :

Ni muso tun ntanyana, buran ci tun bë bin. Muso denkè fula tun mana don foroba ci kë la, buran ci tun bë bin. Muso dò tè cèman wolo, nk'a mòder musoman fòlò mana maminè mòmuse ka buran ci bë bir.

"Nyele fara" tun ye mun ye kènèdugu? Nyele ye musomaanin fòlò tye ye bamaana. Musomannin fòlò bë na s'a bolo n'a sen sumaya ma tuma min na dè, i n'a fo na fèn susu a ni ciya misènw nyèna bò waati, n'o ye lakoù la taa kisa ye.

Burannakaw tun bë n'o bòsi k'a k'u ta ye faasi, ko ni dà sònne k'ta d'i ma furu la, e fana ka sigi n'a ye k'i man ka muso ta si yòrò lankoloto(I)

An ma laada ninnu banba tuma dòn kènèdugu. An ka nyininkali ma s'a ma fana. Nka, u tora sen na fo 1952 san yòròw la. An y'a dòn

Ko mara ka tèmè. O mara kòñona na, u ye dènw diya goya don kalan na, fo ka n'u dow dala minèw, lakoù faw, komiù ni dògòtòrèw ye ko kura. O jò yòrò tigiw nana caya, ka dinyè yaala ka hakili kuraw sòrò Kabin'ò yòrò la, bubaa jènin donna an bènbaw ka dinyè mara cogo jiri la. Jò yòrò tigi ko fùlèr minnu tora k'u kérè don bènbaw ka dinyè mara cogo sariye kàrò dòw ma.

Kènèdugu taw kòni ma sòn fyew buran ci ko laada ni nyele fara ko laada ka boli u n'u ka den baya kan. Nka nin si ma buran ci ko ni tyele fars ko yogoro kènèdugu ! ko la sababu man dògò. 1948 san y'a sòrò kènèdugukaw sigira ka caya Bamako. O rò, tubabu baara kélaw ye hakili sòrò ka nywan dènè tòn dà wuli.

A jirala O tòn sigi dò sen fè ko tòn den bëe k'i hakili munun-mununa sani don wèrè cè, buran ci ko ni nyele ko da blalj sira tigè kan.

An ba den tubabu baara këla dòw sòròla Sikaso dugu yèrè kònò, minnu bënnna a kan ko buran ci flè, nyele fara ko flè, ani laada wèrèw, ninnu ye fèn ye n'u bë kënèdugu ~~sagin~~ kà. Kabi ni Sikasokaw ni Bamakòkaw tlo donna nywan kibaru duman na, laada kòròw binni sira tigè kan Sikasokaw ye bataki bla tubabu kumantan ma 1950 san na, k'u naniya jira. Kumantan ye sèbèn in kònò kuma kunkun n'a nyènyèn fèerè tòmòn, ka n'a sòrò tinyè na, shènèfò den musoman caman ye wali den ye. A sòròla kà kunna foniw di laada dòw binni ko kan.

1959 san na, Bamakòkaw de flè k'u sinsin kumantan ka jigiya kan, ka maa ci Sikasokaw ma. Kabi ni ci den taara a sòrò Sikasokaw ye tu gosi k'a kònò fèn dòn, fan fla bënnna a kan ko daba bënnna ni nkèlènnin kun ye !

Maa kan'i miiri k'an duguba kònò maaw ye fèerè caman kë laada kòròw wulili sira tigè kan, k'an na se k'u bin sògòma da kelen ! Nkalon ~~mankòrò~~ o ye. An kana nyinè k'an ni" n t ' a si dòn fènw" de bë na nywan ye blon kònò.

An bë na mun kë ka kuma da minè ? Kuma fô cogo de bë kuma kë juguman ye. Ne ko, an bë na kumantan fanga de bin faw kan wa, tari aw ko di ?

An den misèn danma ^{bënnna} kùnna foni caman kan, nka, an nana a ye k'an binna an tobi ji la. Onhòn, jègè bë ji dòn nka na daga ta ko tè! Fo k'an bò ko nyuman nyè sigi. Ci den jòrlèn de ye kapolondugu sira ta Dugu 30 b'a kònò Dògò duguba fla bë yen ko kafana ani Zanferebugu U dògò bë jo araba la.

N'i tun b'a fè ka kuma lase Kapòlondugu ka, kibaru sòrò, i tun b'i tlo majò dugu fla in araba la.

Sanga jugu fyè yàrù taara bèn kafana ma. 1959 San kalo 3 nan, ntènèn don dà fè. Kafana gwa tigi bëe weeéléa dugu tigi blon na, ka bèn ni misiw da yèlèn tuma ye. Jama kafolen, ci den ye woro ni sira di. Foliw këra dòw ko sira mugu ka di, dòw k'a ka farin; dòw ko woro ka kènè, dòw k'a ka kunba. Blon hakili sigira tuma min na, dugu tigi ko ci den ma: dò di ka bò Bamakò.

Ci den ko juguman tè ka bò Bamakò, nka ci bë n da ka bò kumantan yàrù k'o lase dugu tigi ma: Buuru (2) ye Bafarnama(3) ci, Bafarnama, ye kumantan ci,

Kumantan de y'an bla k'a kabonya lase aw ma ; k'an ka jè ka fo kë

blon kònò buran ci ko ni nyele fara ko da blali kan. Ko ni bèn
kèra min kan, ko dugu tigi ka taa n'o kò jaabi ye joona kumanlan biro la.
O fà yòrò min na, gòngòrò binna ntoriw kan ji la ; yunujuju kan
bèe jöra; worow kunayara daw ja; npètèw da yèlènnen tora bolow la. Nin kèra
kaba ko ye Kafana Musow tlo sòmi ka jan. Kuma fèlèkulen ji talaw tlo la.
biom'olu tèmè n'a ye fo so kala kònò. Bèe y'i den madon i yèrè la. Ni min
bèkasi, o ba b'i kan to : "I da minè Dugu ka kalan ; jakuma fèn kana n'i
da tigè". Waati jan tèmèna blon kònò, maa ma kuma, nika kumantanya tè dè.
N'i yá mèn" an k'an shyèn dunamw ko y'a ye ; o kò, an dugulen shyèn-
nen kòrò don". Nin kàsùn, ka dugulen sòrò k'e de

da bè blon kònò kuma na ntaraki- ntaraki, k'a sòrò e twa ma wee-
le, a bè se ka kè. U caman de bè to seri min nk'u tè to nama dun . Kòrè-
juga tè maa seere ye kuma sèbè yòrò la. A bè maa ka kuma fòlen ba yèlèma
k'a tur'a kun jugu kan, dun ka sòrò k'a kò donnen lase. Kòrò juga dò y'i
kan to: "hey ! numukè i y'an tlo gwan ! E kelen bè kumawa ? " Numukè tè
dunan ye kòrè jugaw ka kuma na. O "unana" Aa ! n bè taa jala minè kè fòlù".
E ! kòrò juga bèe y'i da bèn kelen ma : Kuma ye kulusi jala tigè bla
numukènin naaa... Kuma ye kulusi jala furrr ! "

Bèe y'i ka maa ðòn. Sani k'a ko se goman fà yòrò ma, dugu tigi
sùgùsògora hakli la. Mankan jöra. Dugu tigi ko: " Bèe ka sabali ka kuma
nyèma jò ! Sigizanga ! e min yè "kènzan" kè ji kan, e ka kuma nyè nyini jan
ko blon na da don yòrò sùrò ". Hii ! kaba ko ye ! Sigizanga y'a ka sègèsègèli
da minè ni "kènzan" dusu ye :

"N denkè! i bè na segi i ta kuma nin kan, ne yèrè k'a mèn i da
la. Aw Bamakòkaw bùa fè k'an dinyè cogo yèlèma, o bè se ka kè cogo di ?
Laada ninnu wuli kan b'e yèrè da wa ? An bè na ko jira e 'a ka
sòrò k'i" fumalekan" ka bò yen ! kuma wè ! Sigizanga bè popopo la, nka
bèe n'i hakili bè nywan na blon kònò. Ci den ko an-an: Bamako kan tè, Sika-
so kan yèrè fana tè. Kumantan le k'an ta laadaw sègèsègè k'u fòlù di sòrò
k'a ta lapòrò sama ba farné fè o k'a lase Buuru ma. Buuru le ka kuma
nin da jira "Minisi"(4) la Pari. "Minisi" sigir'a ta biròba kònò, ka lòrda
"(5) ji, ko laada ninnu bè ale ta" kumanema"(6) sùrò. Ko jonya banna, ko
nyele fara ko laada ye jonya ye; ko " forsè" baara" dafantira"(7) ko buran
ci ye forsè baara ye.

Buuru y'o "lòrda" lase Bafarnama ma. Bafarnama ye nègè juru ci kumantan ma ko laada fila in kibaru kana bù da la ka se tlo ma Sudan kònà. Kumantan le k'an weeble sa, k'an k'ale ta bonya lase aw ma. An n'aw bée bë fan kelen fè nin ko ra. An t'a fè fanga ka boli shènèfow kan. Sigizanga y'i munu dugu tigi fan fè. A ko dugu tigi, e yèrè flè nin ye, janta dlara e kan ma yan, an "kènzan saba taara e kunma bë kaso la. Kòrò jugaw y'o tinyè tigiya" O ma kè fyèeew ! alibada fèrè alibada o ma kè fyèeew !".

"Mògò min sera k'an dèmè o kiiri la, o kèra tibabu baara kèlaw ye. Tubabu baara kèla minnu y'a don n ni n jugu cè wale (?) kè ka . kaso nagasi dè, o mògò kelenw de ñaniya fòlen flè o ye. Wa kuma flè :

Dugu tigi tora k'a bonbon shi sama kelen kelen, ka sòrò k'i kan to "Mantè ! (9) kènzan , i ni sèè... ! ...

A ye maa lako dònnen dòw ta u tògòw ma : K'u bée tlo b'a la !

A ko nin bëenna ka k'a ye! An k'a ma flè. Bée min ko don, blon kònö maa bée ko tè, maa twa fòlen danma ko don. Olu ye blon kònù maaw to san fè kuma fò la. Sòn kanw ni ban kanw kèra ka nywan kù kari. Tanew bée fùra, nka jaabi sòrò la o bée la waati tèmèna, dugu tigi ka sòrò k'i kan to" kafana bée bë yan. Kuma tè wa ! An k'a ma flè. Ala ni Ala kira tlo bë kuma na ; dugu jinèw tlo b'a la dugu da siri tlo b'a la ; blon da la fènw ni shu kòròw tlo b'a la. Fili min mana y'a la, Kafana ka fili tè !

Fanga ta ye tinyè ye. Ni diya goya da jirala faantan na, min ka nògòn o de ye i ka sòn. N'o tè.. fanga yèrè kô... aa ! nka nin tè baasi ye.

O tuma na sa, an ta bë dò bolo nka dò ta b'an bolo fana. Aw tubabu baara kèlaw hakili bë fèrè jumèn na, n'o b'a to jigiya ni teriya siraw kana tinyè ?

Ci den ko ci tè doni ye n'a bë kan kari. Fèrèw ka kan ka nyini blon de kònö. O nyinini sira tigè kan, dugu tigi ka kan ka jama kun tlenna flè, nka tubabu baara kèlaw y'a jate ko nyele fara ko binna a yèrè ma. Taamas-chèn minnu b'o jira ; A fòlò gwaba caman fara-farala bi ; sin min nyögòuw kò donna nywan ma.

I ni maa min tè nywan twa fò etè se o muso la, wa i tè se a den na, e bë se ka olu don i sago la da fè cogo di ?

A flana, musomannin nin mana don lakoli la, O y'o sen hòlen ye nyele fara ko la.

A sabanan, jamana tigiw ye muso caman furu nka mògò si ma jamana tigi den nyele fara kapòlondugu yan.

A nanninan, tubabu baara kèla den tè nyele fana. An k'an hakiliw munu-munu fôlen ninnu kan, ka buran ci ko ni nyele fara ko nyè nyini. Kuma nyè taa nyè ko la, n bè dugu tigi hakili ^{tigiw} feérè dô la ; n'o bënnna a ma, o n'a fò cogo dòn. N'o ma nyè, a ka kè ko dònbalì kuma ^{ye} O de ye Ala sago dugu tigi sago: Blon ka bù den misènw ni nyele fara ko cè.

Cogo di ? Fen wo fèn ka kòrà ci den ye, olu ka hakè to ; ci den ka kòrà fèn wo ye, olu ka nywan sòrà dugu tigi ka weele la (IO); bëe ni nègè so ka na. N'o kèra, nyele fara fèn wà fèn bëe kafanan an k'olu segin u tigiw ma; wa bëe segintò n'an ta dô ka na. N'an y'o wale dala kènyè ka bèn ni sinin tarata ye, kapòlondugu bëe n'o mèn sininkènè araba la. Ni Kafana sònna, kapòlondugu bëe sòn ni Kapòlondugu sònna, kénèdugu bëe sòn.

O de ye Ala sago dugu tigi sago. Hakè to bëe nin kan !

Dugu tigi ko" Mante! n denkè. I dan ka segi ! "

Kafanakaw kuma flè. Den misènw ko ka nin nyè juru d'u ma, aw ko cogo di ? Waati jan tèmèna dò ka sòrò k'i kan to: " Bëe y'a dòn ko bilakoro ninnu ye situna dlalen ye. A fò aw na sòn tinyèni kèla kulu danma bla u ka taa kapòlondugu nòoni ? "

Maa ma kuma.

" O tuma na, an bëe n'a flè gundo la, k'a nyini Kafana bëe fè, an ka nyele fara ko kè"don n ni n jugu cè" fèn ye, an ni kumantan cè. Aw ko di ?

Bëe ko nin cè ka nyin ka k'a ye ! Dugu tigi ko : " Bëe ka dugawu don fèn kana maa sòrà. Bëe k'i ka nyele fara latila. Dugu ko ten !

Usanri SANOGO

Bagan dòkotorò don Sotiba

Bamakò.

K O T E B A

Kana yèlè kolon ci in flè dé! Dunun, dòn, dònkili ani tègèrè bë fara baro kan, ka Hakilila dò walanc-walan, cogoya cè nyi na ka ladili kan, wali ci kan dò lase jama ma ni siòndiya ye.

Nin ye Agibu Danbelé kan ye, kòtè denw nyè mògò, an jè nyògùn Abduiay BARI këlen k'a nyininka kumna foni na kòtèba kan.

A.B - Agibu, e min ye kòtèba tu tigèbaga dò ye an ka Nyògùlòn Kulu la, wa i bë den misènw fana kalan nyògùlòn bò la Dòmko Nyini Da la (INA), kòtèba ye mun ye de ?

Agibu - Kòtèba ye tlou ye, tlou këla tè sè ka tlou min kè, sabu, tlousébè-kodon.

A.B - Ayiwa, naamu ...

Agibu - Maa kelen tlou tè, a bë kè jama kulu de fè, min bë wele KOTE TON, n'a tòn denw ye KOTE DENW ye, u ka tlou ye KOTEBA ye, n'o ye bolo farà fila ye: KOTEBA MUGU ni KOTE NYOGOLON ; a kè yòrdò ye KOTE KENE ye.

A.B - Unhun!... An ka tlou caman bë ten: Bara tòn , Balanin tòn , Takanba,...

Agibu - Kòtèba tè nyèna jè gansan ye koyi! kana yèlè kolon ci in flè dé ? Dunun, dòn, dònkili ani tègèrè bë fara baro kan, ka hakilila dò walanc-walan, cogoya cè nyi na, ka ladili kan, wali ci kan dò lase jama ma, ni siòndiya ye. A kolo ye den misènw ye, nka a mun juru bë maa kòròw bolo.

A.B - Maa kòrò ka nyi wara su nyè!... Kòtèba bë bamananna dòròn de wa, Agibu?

Agibu - Fèn o fèn bë bamananw fè, a nyògùn bë sòrdò siya wèrè fè Mali la, Farafinna, wali jinyè fan wèrè fè, fù kòtèba kelen. An b'o fù n'an da ye faari! kòtèba ye bamanan ka sigi-dan-kelen ye, a ni maa si jè tè.

A.B - Catiri dun ?

Agibu - A ni o tè kelen ye fiyew! Ù kun tlennaw tè kelen ye, wa u fèèrew man kan. Dònni këla dòw ko kòtèba bë se ka jate kulu min fè, k'c ye Italikaw ka lawale nyèna jè dò ye ko: " komediya del harte".

Nka jugunin mana bò bala fè o cogo, a t'a bò bonyè na.

A.B - Mun dun kanma catiri ye sanga min sòrdò an ka dugubaw kùnù, kòtèba m'o nyògùn sòrdò ?

Agibu - Catiri ye an marabaa kòròw de ka tlou ye. Ù ye farafin fili a yèrè ma, k'a danbe don bògò la, k'u sen da an ka dònniya kòròw lèe . kan :

"mèrèsi" bilala " iini ce " nà na.

" pantalon" bilala" dabaniñ" nà na.

" catiri " bilala" kòtèba" nà na.

A.E - Nka bi-bi in na, an kelen k'an yérè ta, kòtèba bë ka yiriwa, tari di Agibù - Onhàn! Nka hali bi fù a ka jèya bëe ma, ke fa siya tè yiriwa fa so kanw kò! kòtèba yiriwali sirilen bë bënba kanw yiriwali la. Wa amw kòtè denw ani jama ani faamaw, an bëe ka kan k'an jeni yòrò fin a ke la.

Kòtè denw k'a dòn k'u ka baara tè baara lauholon ye; ni dòkùcàrd de ka kan, bawo u bëe jama jogo juguw de fura kè.

Jama fana ka kan k'a faamu **ko** kòtèba flè kum se yèlè kolon ci ye; kòtè denw mana u hakili n'u fari kolo jaka bò, ka jamana finyè min da kène kan, jamana denw bëe taasi kat. kan ka da o kan , ka fèere nyini o la.

Ni ko juguw lagosili da tè maa bolo, kòtèba tè yiriwa cogo si la

Ka kòtè denw to bolo kò fè maaya la, kòtè tè se ka yiriwa: fèn tè sòrò, danbe t'i la !

Kòtèba tè taa baara minèn kò, a tè taa nyinini kò; fù fèere de ka sòrò, a baarabagaw ka bugu daw ni togow lasòrò, ka taa dùnni nyini a dùnbaaw fè.

N'a ko ma sèbè lajè, jama hakili la ko kòtèba bë ka zaa nyè , ka sòrò a ni seginkà de ka surun.

A. BARI

KELA JELIW NI MANDEN KUMA

Fòlù-fòlù, maraba dò tun bè Farafinna tile bin yanfan fù ko Manden. n'i y'a mèn sa ko Mandi, Mali, Meli... , a bèe y'o jamana kelen de ko ye. Manden ye maninkaw de ka jamana ye ; masakè caman bòr'a kònà. Kabiri Manden fanga sigira Wagadu cilen kà fè, wale caman kér'a kònà. O fanga sigi ni sisani cè fèn fèn ye san kémè wolonwila ye, a b'o bò- n'i ko sa k'i b'o ko bèe nyè fù fù n'i sera jeliw ma n'o. tè sèbènni tun tè Kèla an fè o waati jan o la. o la sa, an bè na óoni fù Manden kuma kan Kela jeliw fè. An b'a daminè nyamakalaw ka kuma la; o kà fè an bè da kuru nyè kelen fù Kela dugu yèrè kan., ani kuma kalan cogo yen, k'a laban kè "masajigin" ye.

I) NYAMAKALAW KA KUMA :

Lawale la, mögòw tun tlalen bè kuluba saba de ye, hòrònw, nyamakalaw ani jònw.

(bèe n'i ka baara tun don. Jònw ni nyamakalaw tun ye bolo kònà mögòw ye. Nyamakalaw la, jeliw tun bè masakèw de kòrù, u b'u nyènè jè k'u benbaw ka walew don u tlo la u bè taa kèlè denw kà ka dusu don olu kònà.

Numunw tun bè nègè ani jiri baara kè; funèw(I), tun tè dò wèrè kè delili kà; olu tun ye nyamakalaw bèe la kò ye.

Garankèw ta tun ye golo kalalaw ye

O la sa n'i bè lawale kuma nyini fù n'i sera jeliw ma; nka an ka jamana in kònà bi, jeliw cayara ; u ka kumew bè to ka fù nyòn kà, u bè tinyè ba yèlèma ka jamu duman di wari tigiw ni fanga tigiw ma. Manden kuma bè kalan Kela, Mirina, Duguninkòrù(Segu fan fè), Kita, Nyagasola ani yòrù caman wèrè laginè dànni kèlaba dò, Ala ma hinèu'a la ko Layi. Kamara o y'a fù ko n'i bè jeli nyininkala i bè se jeli kuma tigi de ma; jeli minw bè kora ni balà ni dunun ni tamàn fù olu ko tè .

(I) finèw ye kamaraw ka jeliw ye

welsw ni wachod ala ni mbyut 37 f° jeli ob wachene ed rey nifot qui welsw
Banté ala nob oséni ob éti wachob effi na ob wachene nob

Ale bë dan sigi o jeli kulu fila ni nydgdn cè.

Jeli fòli kela tè bérè dàn kuma kelen-kelenw kù; jeli kuma tigi
dun ka baara ye kuma ye. Nka jeli kuma ye fén ye min ka kai lamèn ni hakili
ye; ani yérè kàlòsi, barisa jeliw bë kow nyè fò i n'a fà zirin ; u bë kuma
ba yélèma k'a fà k'a dama témè i n'a fà fòlò jiri maani dilanaw tun b'a kè
cogo min.

N'i ye jiri maani dòw ye, i b'a sòrd u kànò n'u dèse n'u bo bara
ka bon ko sèbè k'a dama témè; n'i y'u lajè cogoya dò la, u cè ka jugu ; nka
n'i y'u lajè hi miiriya ni jate minè ye, kòroba qe b'u dlan cogo o la.

Ayiwa jeliw fana ka kuma bë ten de.

N'u y'a fò ko Magan Sunjeti tun bë sigi kòlontan faga, k'o ta k'o
d'a kun, bée b'a dòliko ye ngalon ye; nka n'i y'a ye ub'u tugu k'a fò, kòrò
de b'a la, tinyè dama témè fò de don. Mògù n'akilima yani nyinini kela lakikaw
bë jeli kuma kòrò de nyini k'a tinyè dòn ; d'ò tè d'a la tén i n'a fò dina kuma

Mògù gansnw dun ta ye yélé dama ye. O kòrò ye ko jeli kuma ka di
bée ye,

2º) KELA DUGU

Kela ye dugunin nciini ye a ni Kaaba cè tè témè kilo wàordu kan, a bë
laginè sira numan bolo yan fan fè.

Kandi(I) Kamara de fòlò ye kela dugu sigi. Siya wérèw tiala ka na fara Kamaraw
kan ; o ye Jawaraw ni Kunatèw ni farawelew ni Jabatèw. Hayidarew de ka ca sisan
ka témè tow bée kan; dugu tigiyia b'olu bolo bi. Kaabakaw ka kamabolon . Kuma
de bë kela jabate(2) jeliw bolo, kuyatew de y'a latémè u ma dàn.
Bée benn'a kan ko kela jeliw de bë Manden kuma ka temèn mògù, tòw
bée kan barisa Manden wale sèbennèn de b'u bolo tarabu kan na.

3º) KUMA KALAN COGO KELA

Manden tariku de maralen bë kela jeli kun tigi(3) bolo waati dòw la,
u b'u ka den misènw(4)dala je k'a kalan u nyené, juma su ni ncènèn su su
u b'a lamèn; ni min kera hakili tigi ye olu la, o bë a dòn ddonin-ddonin fò
k'a faamuya ko sèbè.

(I) dòw ko ko Kandi Kamara tun ye Kamajan den ye ka bò Sibi.

(2). Jabatew ye blon da duuru ye Kela.

(3)Sisan, Kela jeli kun tigi ye Manselu jabate ye.

(4)u denw n'u dògdu.

Ni kuma tigi sara, nydgàndan bë kè mògòw ni nydon cè ka dò sig'a nò rò. Kabilia kun tigi bë mògòw da lajè juma su ni tènèn su ; nydgàn dannaw bë kuma ta kelen-kelen; ni min ye bëe dan, kamabolon kuma bë d'o la, o bë kè kuma tigi(I) ye hali n'a y'a sòrò bëe ka kòrò n'a ye. Nka ni fèn minw sòròla, , a tè se ka foy dun a la n'a kòròw ma dinyè n'a ye ; ni jeli kun tigi y'a ta ta a tò bë tla.

Kela jeli den misènw dòròn tè kuma in kalan ; jeli wèrèw fana bë bò yòrò janw na ka na kuma nyini Kela. Ni min nana, a bë majamuni min fè, a b'o fò, jeli cè kòròba yèrè b'a kalan o la, don o don sùgòna; u bë tlen o la.

Bòw bë san kelen ni san fila k'o la; dòw bë kalo duuru kè. . Nka n'i taara Kela, k'i bë Manden tariku yèrè bëe kalan, kelakaw tè sòn.

4°) MASA JIGIN (2)

Ko fila de bë yen minw b'a to Kela tariku in bë fù; o ye "mamun dege" ani" bolon ti" ye. A bë fù o tariku fù de ma lò" masa jigin". Ni mògù min fana ni Kaaba masalenw bënnal olu bë se ka yamariva di Kela jeliw ma u ka tariku in fù(3)

a) Namun dege

Ni Kaaba masalenw nyè mògòba sara, o su bë dà yen kë Kela jeliw kònà ; a bë fù ko bëe k'i sen minè ko Kelakaw bë na ; n'olu nana su in kùnna, u b'a lamunu-munu, a bë ko k'a kasanke k'a maseli ; bëe b'i mabù k'a to Kela jeliw ma. Xani k'a se kaburu da la, a bë da ko wolowila kè a wolowilanan, a bë da kaburu da la- u b'a mankutuni kè ; o kò fè, a bë don n'o banna, u b'a lamunu-munu sinyè wolowila ka sira minè ka taa. O don hali ni san finna, a ti na.

(1) kuma bë mògà min bolo Kela sisàn, o tògò ye ko jeli kanku Madi Jabate ; Berema Jabate ani jeli kanku kuyate de den don ; a san 67 ye nyinan 1980 ye, Jeli kanku Madi ni ne ye baro kè kalo 12 nan desanburu kalo la 1979, san Kela. A y'a jira k'ale sigira a fa de nò rò, ko ale bolonti naanina de nàtà ye

(2) ka siw juruya fù (karisa bòra karisa la, o den ye karisa ye...) k'u na cogo fù.

(3) 1979 kalo fàlò la, Madina Li, Buna Jawara ani ne Seyidu Kamara, an jèra ka taa Kela; jeliw ye tariku fù an ye, an y'a ta, k'a sèbèn; a bë na kè gafe dò ye.

"aw bë na an ka namun dege". N'o vëra, jeliw bë segin Kaaba; u bë si kuma la fò ka taa kënè bò.

b) BOLON TI

Masalenw ka blon dò bë Kaaba n'a bë fò a ma ko kuma blon(1); o ye doma fèn ye a tufa tè yèlèma fò ni san wolomila da fara(2).

N'a sera, Keyitaw bë taa wóro tan di Kéla jeliw na k'a fú ye ko san da fara. A bë fò Nfali Berete fana ya Kaaba kònò; o b'a ka baara kè: o bë soli sògòma ; ka taa ti qù bò blon tungun naani bée la, ka tla k'a labla. N'o këra, mògòw bë tag'a ntufa kòrò walakali da minè a kun cè la.

Blon bi walaka ntènèn don ; k'a kònò furan, ka ti kòrò bée jeni ; bara fana bi furan; mosow bë bògò cè ka blon nàrò, ka nyègènw k'a la. Kari dòw bë ti kura kaa; dòw bë bò tigè dòw bë bò juru bò. ntufa kura bë dila, k'a tò to san fèla ye kela jeliw b'i dian(3) u bë na Kaaba alamisa don wula-fè lakansara waati ; donon jè kelen bë di Nfali Berete ma yani k'a to o ka taa u kun bén.

Ni jeliw surunyèna" fara jè" la Kaaba dugu kò fè, u bë t'asiraba min fè, mògò si tè tèmè o fè tugun bée bë siran u nyè k'i jà k'u natò filè N'u donna dugu kònò, u bë blon lamunu-munu sinyè saba, o kò fè u bë tag'u jatigila la, ka ton bila. Ni surò fana(4)dumna, u bë ton ta ka na blon kònò, ka kuma da minè.

(1) u ko kamablon jòra mansa sèma de fè, o ye Magan sunjata mòden dà yet! Blon in bògò fòlò fàlò bòra kinyèrò blon de la kinyèrè bë sibi kòfè.

(2) ni kamablon ntufa yèlèma sera, jamaba de bë bò yòròw la ka taa kaaba- a këra san 1975 la, dòwèrè bë kè san 1982 la

(3) u bë fura caman k'u yèrè la, min b'a to kàròtè t'u don ; u bë taa' u sen de la maa si tè na boli fèn na.

(4)o don, dumuni caman bë tobi Kaaba dugu kònò. Kuma nyòngiri yòrò dò mana se, u bë wuli ka bò, ka blon lamunu-munu, u bë kuma la ka tlá'ka don ; n'u sera kuma sigi yòrò wèrè ma, u bë wili tugun ka blon lamunu-munu, o kò fè ka don! Jeliw bë si kuma la blon kònò; kabi dinyè danna fò ka na · bi in la; walew minw këra Manden kònò, siyaw, na cogo ni mògòw buruju, u b'a fò Ni sògòma da surunyèna, kuma tigi bë kasi ; a b'i kan to; " ee, nin ye monè, kasa ye dèrè ! ; kënè bòtò de flè k'a sòrò mògòw ma fosi kè kuma rò fòlò !.... "

juma(I) don ye ntufa ta don de ye k'a sigi blon kun na ; o do ye lamaaba ye. Kaaba muso bée b'i labèn ka lèfa ta, mìòrdòw sir'lez don, k'u kò don ni jeliw kumana ka blon lamunu-munu senyè saba, n'u ko ka ntufa minè màgòw bë girin ka d'a kan.

U bë tia k'a fò ko k'a bila ; màgòw bë sègin kò fè. O bë kè fò senyè saba a senyè sabanan, ntufa hè yèlèn, nka ni nyèmaaden(2) bë jama rò, a ti bë a nàrò ni tufa yèlènna ka ban, jeliw tè si Kaaba o kò fè u b'u bolo fènw ta cè ni muso, ka taa Kela. Bala jabate(3) de bò dugnuwù kè màgòw ye. a bë fò o de ma ko "kama bolon ti"; yèrè wolo kò don, nyèmaaden sen t'a la. N'a diyara maa min ye, i bi se ka saga jigi bà ka t'i yèrè kalifa Kaabakaw ka blon in na n'o këra, i mago bë nyè.

(I) bolon ti bë mèn f'a bë tlè duuru sòrò: ka bò ntènèn ka t'a bila juma na. Juma don inèrè waati, dunun bë fò, jeliw b'a jira màgòw la" n'aw maw ka juma wele, an b'an ka ko da minè sis... " u mago tè Ala ko la o don.

(2) Kama blon tènè ye nyèmaaden ye, hali nyèmaaden ye bògù d'a kan, o bògù bë bin; ni mosow b'a nàrò, min ka bògù bin u b'o bolc ⁿⁱ bò : a rò.

Blon in mènna, nin cogò la : fèn ti jò ka far' a kan a tè mun, a dun tè ci fosi t'a sùrò.

(3) Bala jabate ye kuma tigi ka kòrò bla ye.

Laji Maru(I) natù ka bò Makan, Kaabakaw y'a bonyè kosèbè, a fanaaye dugawu kë komi an y'a fò sèbèn in da minè na cogo min na, Manden .ara dònniya bë sòrò nyamakalaw de fè nka kela jabate jeliw nyògùn si t'a rù barisa, hali bi koba dòw bë sen na olu bclø, minw b'a to koma in tè tunun, jeli kuma koni ye fèn ye, n'i m'a lamèn ni hakili ye k'a kòrò nyinìn, i tè tinyè dòn.

(I) laji Maru ye waati kè Segu, Segukaw kènyènen a la ciù y'a bila k'a na Kaaba. U tlala ka ci bila ko n'a sera yen ko Kaabakaw k'a faga. A sera Kaaba tuma min na Nasira kanmari y'a bonyè, o yèrè tun b'a fè a ka mèn ale fè yen kosèbè, nka dunankè in ma sòn ; a taatù a jatigikè ye cè misènuin kelen ani npogo tiginin kelen d'a ma olu k'a ka seli golo n'a ka tasale ta a tlala ka patè : fa sanu na k'o d'ama yaasa a n'o kè woro sòngò ye sira fè o diyara Maru ye kosèbè a fana ye dukawu kè Nasira kanmari n'a ka kamablón ye.

dònni kèlaw yèrè ko kuma kòrò tara Manden, a wciola Segu ka n'a den kun di kè wasolon.

SEYIDU KAMARA

- B E L E D U G U M U R U T I -

Maa kùròw b'a fò an nyè na cogo min,
Kèlè in jujàn kéra kèla cè minè ye :
Tubabuw bè na kèle cè minè an fè,
u mana taa, u bè to kèle la.
O tuma Nùnkànkw ko an ye:
a' tè na an ka dònín fò nín na sa
Bèlèdugu bée lajèlen kan dòn ;
ko tè se ka kè ni kun t'a la ;
Bèlèdugu bée lajèlen jè tun don;
u ye nydon ye, k'a fò :
an k'an ban kèle cè minè ma ;
O tuma na nu banna kèle cè minè ma.
Ayiwa kèle da wulila min kan o de y'o ye.
U ye sarati da nydon ye ,
K'u ka taa nydon bèn kù jalan da la.
Tubabuw taara jiriw turu - turu,
ka banfula blen turu olu la.
Bamananw kòni bè ka mugu susu, ka kisè tigè.
Nka kèlew cogoyaw tè kelen ye.
So tigiw ni sen na maaaw,
Kabi u nyè dara fugula blenw kan kai ban,
O kéra u nyè na sòròdasi cèw ye.
U ye mugu ci.
O y'a sòrò kèle bolow dalen bè.
U donna bamananw kun yen,
Bònè cayara; u bolila.
U nana ka na Nùnkàn,

U bolila ka taa kulu la;
danma minnu sùròla, u ye o minè.
O tuma na u seginna ka na Nyantuma.
An ka den dà tun bè sèriwisi la ko lasidan Musa,
a tun bè ka lasidanya sòro,
nka an ka bolo la mágà tun don;
u y'a fà o ka na Sabugu yan,
ka na kangari da an ye;
e ko ale tè se ka na,
n'ale nana, an nàfàa! ;
ale kòni ye Sabuguka ye,
nka u ka bolo la maa de y'a ye.
O tuma kacazan wulila,
kacazan in terikè tun ye anw yère mòkè ye ko Dènba ;
kacazan ani Bamisa,
U taara Nyònsànbugu ka taa tubabuw bèn yen,
ka jèmu kanw fà yen.
U ko baasi tè, an y'i ka kuma mèn:
A w ka koori la, ni dugu jumèn tubira
a tò bée lajèlen bè se ka tubi o fè ?
A ko ale fa so de ye Masantola ye,
nka ale jigi de ye Sabugu ye ;
ni Sabugu tubira,
nin yàrà in mágà bée na sòn tubi ma.
O tuma kacazan ye Bamisa bila,
O ye kulubali ye, nka u fana ka maa don;
O nana ka na Sabugu,
Ka na an ka flakè yàrà,
Kòriforo, o bè da kérè la,

Ka jèmu kan in fò o ye;
O k'o tè baasi ye,
Ko i ka taa a fò Dénba ye,
a ka taa a fò dugu tigi ye,
an ka tubi, an tè se tubabuw la;
a teri don, a nana nin fò a ye.
Flakè y'i bin ka taa Denba yàrà
ka taa a fò a ye.
Dénba wulila, a teara a fò dugu tigi ye.
O don, dugu tigi ye Nunfa ye,
O Nunfa, o dàgàkè ye Bagi ye ;
U y'u cè kàràba fila wele ka taa dugu tigi fè,
K'a nyè fò a ye.
U dara nyòn kan,
ka taa Bamisa sègèrè dugu da kérèfè,
Ka taa a nyininka kuma kan in na.
A y'a nyè fò u ye.
U ko o tè baasi ye,
anw bë tubi.
Mamisa kò seginna ka taa Nyantuma,
a taara ka taa a fò u ye.
U k'o tè baasi ye :
N'u k'u tubira,
u ka finyènw bù k'u fa,
dugu ba yan fan fè,
kèlè bù fan y'o ye;
kèlè denw mana se, u na min;
jama ka bò k'a fò u tubilen don.
U ye maa teliman bila ka na o fò.
Dugu muso fèn o fèn,

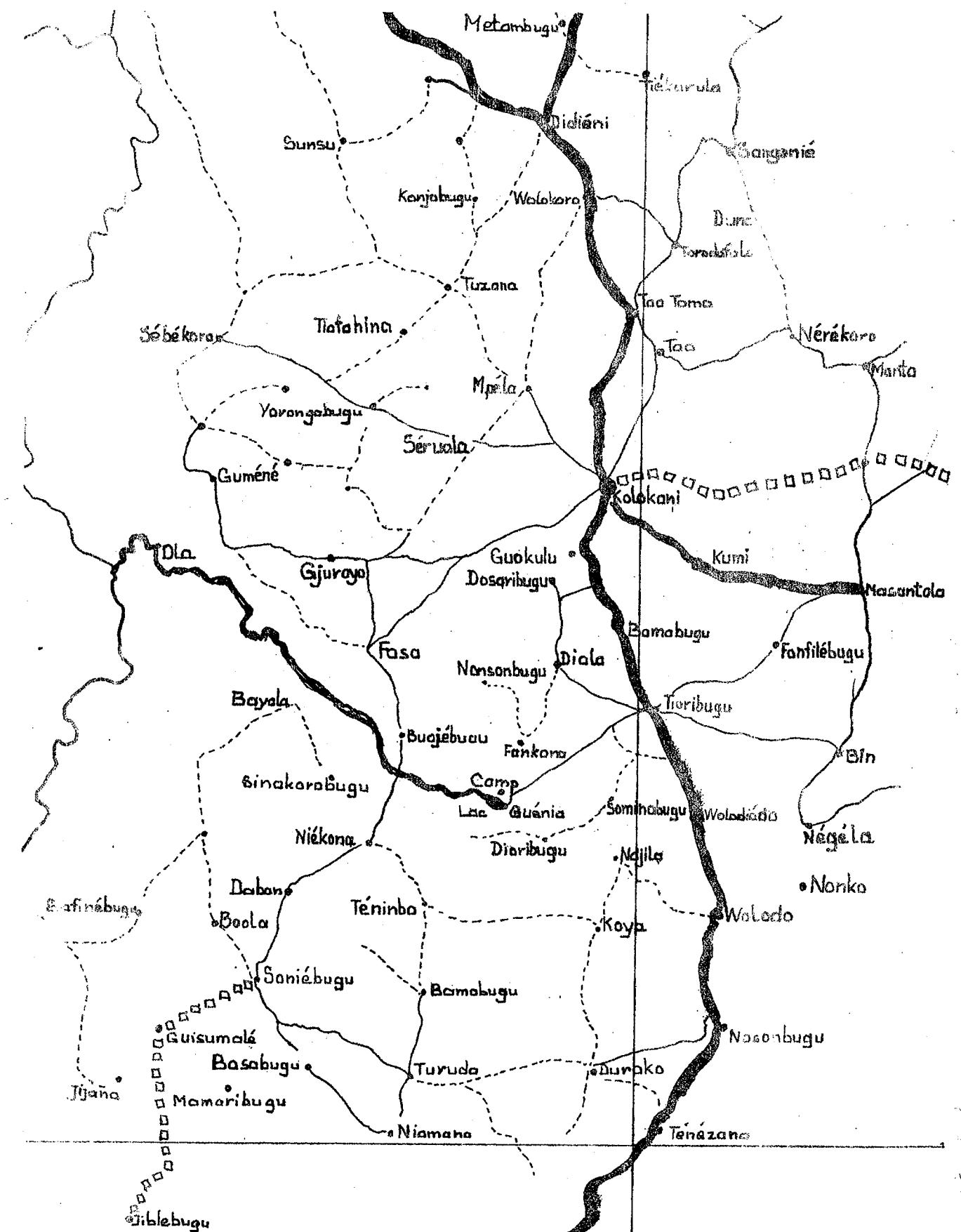
a bée ye ji bù ka taa finyènw fa,
an ka jalaba in kòrò
dugu ba yan fan fè.
kèlè na,
u sera kulu la, an ni Nyantuma cè,
anw yèrè ka kungo kolon na yan;
U ye lèngèrè da u nyè na,
ka dugu maflè,
u y'a dàn k'a fù maa bée tubira ;
u jiginna kulu kònò ka na,
ka n'a sàrà jama bàlen bè k'u kun bèn,
ni nisòn diya ye, ni hèerè ye.
Tubabuw ye soròdasiw bila jiw la,
J ye jiw min, k'u bée nin hinè;
u ko an y'a dàn k'a fù aw tubira.
K'u ka sigi yàrò di 'u ma.
Jiri tuba dà tun bè so forow la yan ,
a kòròla ka nyi, a suma ka bon ;
u taara u bila yen,
u y'u bisimila yen.
U seginna ka kèlè wuli ,
Ka taa Masantola,
Ka taa Sanba minè yen
ka taa n'o ye Kunbi
Sani u ka taa,
u y'a jira k'a fù dugu o dugu tubilen bè ,
bèe ka tubi basi ka na yan ;
u bèe ka tubi basi nana di 'u ma yen.
Sani k'u taa Kunbi ,
Yankaw ye cè filà bila ka taa à fù Jésé yé,
a ka tubi, an tè se tubabuw la.
Bamanan kèlè la,

Jose dalen tun bè yan na kèlè cè ko la ;
u bè jè ka kèlè kè ;
o limaniya, furu b'an ni nyàdon cè ,
è b'an cè.
O y'a sòrò kabi kèlè da minè tuma ,
Jose y'a fò ko an tè se u la ;
Ko a kana kè ;
nka maa kelen tun tè se k'a sa ó waati la.
Jose ko ale kòni n'a donna ka ban ,
a donna wa a tè se ka bù bilen ;
a ka cè wolonwula tora kèla la.
Nka n'a nana ale kanma a ka so kònà ,
u bolo tè da ale kan bilen.
O y'a sàrdò fùldòwo bè dugu kanjan na ,
donsow bè mògòw ye o fè ka mugu ci u là.
Kòlùn da dà tun bè dènèn kérè fè ,
Ji minaa gannen tun bè sùrùdasiw là ,
u nana k'u bè na ji min o kàlùn da là ;
u ye sùròdasi sèbè faa yen.
Ayiwa mugu ganna ;
Jose y'a dòn k'a fò ale tè se bilen ;
u nana a jira a là, olu kòni kènyèna ;
O y'a sòrò a n'a ka bara musò,
ani a terikè ni jelikè ,
u sigilen bè blon na,
bamanan mugu susulen b'a kòrò kolon na.
A ye tasuma bila mugu là ;
blon yonkonna, ka n'a firi u kan ,
ka u bée lajèlen faga.
Tubabu kòni bolo ma da Jose nyènama kan tun
Maa kòròw ka fò là ,

kube tun bè sigi Kunbi ,
nka a yàrà ma nyè u nyè na ,
Kòlòkani yàrà de nyèna e nyèna ;
u taara kube sigi yen ,
ka sàrà ka kafo tigiya ju jà ,
yàrà min bè yàrà min fè ,
k'olu sèbèn o cogo la .
O don, u ye Zan in nyin inka.
ni ale sara jòn bè fù a kò kafo tigiya la.
A ko n'ale sara Dènba nyè ,
Dènba ka sigi kafo kun na .
O dènba, o ye Sabugu Dènba ye ,
a terikè don ;
O don, a ka misiw bè bù Masantola
ka na min Dènba ka kàlàn na yan ;
fa denya bè ani Sama cè ,
a ka misiw tè ka min yen ;
o tuma n'ale ye se sàrà ,
n'ale sara Dènba nyè ;
Dènba ka sigi kafo kun na .
O don ka na, yan sigili ,
Shyèn bòli b'an ni Masantolakaw cè ,
an si kana si janfa.

SABUGU NA SIRÀ

Sabugu dugu tigi kan don: Fanjo.
A ko maa kàròw y'a fò ale nyè na,
K'a fò Sabugubòra Segu.
Ayiwa anw ye Biton kò de ye.
O tuma na Biton ka fanga cyènnem ,
anw carinna , ka bù Segu,
Ka tèrèntèrèn, fò ka na ba tigè, ka na sigi Sala.
O ye waati jan kè Sala.
O seginna ka bò yen, ka taa Manabugu tu tigè,
ka u sigi yen, ka waati kè yen kòsèbè.
An ka cè kàròba dà tun bè yen ko Dènba Kulubali.
O Dènba Kulibali, Ala ye sènè diya a la yen.
Jamanan fan o fan n'i ye sènè kèla ye,
o bèe ka kan k'a tògù dòn.
I n'a tògù dòn ni mun ye :
a ye nyò sàrà fò ka t'a danma tèmè;
ayiwa dumuni o dumuni bè kè hadamadenw fè,
a ye a bèe bi wàorà kè nyò gosilaw ye ;
o tuma na nyò gosilaw y'a tògù don nyò gosi la,
k'a fò Manabugu Dènba, i ká nyò gosi diyan bè;
I ye dègè minèn maninkèmè k'an ye,
i ye sogo minèn maninkèmè k'an ye.
Dumuni shi o shi, k'a bèe maninkèmè k'u ye.
O tuma na o tun y'a bamanan tògù ye ;
sisan,u ko bi wàorà.
O Dènba, o dàgòkè de ye Zanfin Kulubali ye,
Zanfin Kulubali dàgòkè de ye Dolofin Kulubali ye,
o Dolo, o dàgòkè de ye Fonègè Kulubali ye,
o Fonègè, o dàgòkè, o ye Digita Kulubali ye,
Olu de ye ba denmaw ye,
o ye shin-ta-ka-bilaw ye.

Kòràkè in, Dènba, o fatura yen.
O tuma na Zanfin, ni o dalen bè o kan,
o ko dògòw ma, u ka na sigi yòrà nyini yan fan fè.
Ayiwa donso minnu tun bè yen,
n'olu bè kungo dàn,
Cùkàñ Kulubali tun ye o nyè maa ye.
U ye olu bila ka taama ka na
yan fan fèla mafilè.
U nana ka na Sabugu sigi yòrà yan ye.
Ayiwa a don, kalamasantolakaw y'anw kòn yan,
O tuma na ji jabali bè yan ni Nyantuma cè, o ye cyèn ye.
Nyantumakaw fana ye anw kòn yan.
Ji jabali min bè an ni Nyantuma cè,
Ayiwa a tògà ye Sebeninduuru,
a tògà ye Ncàonà ye,
sabu ji de bè ncàonà ka bà fara la,
Sebenin duuru tun bè a da la ;
dòw ko a ma Sebeninduuru, dòw ko a ma Ncàonà ,
dòw ko a ma fara la.
Donsow kàni ye kungo ci, ka na daga bila yen,
ka na nywan ye nin yòrà in na
ka na kungo kolon in ye.
O don, ka kungo in tògà kè jala doba ye.
O tuma na u segirna ka taa o nyè fò Zanfin ye :
ko an ye yàrà koni ye, a ñaa ka bon,
nka u ko an b'a nyini Masantolakaw la.
A y'a sùrà duguw man ca koyi,
Ayiwa u seginna ka mògòw nyun minènw na.
O y'a sùrà a bè ka fara in ko fò u ye,
n'o ye ji ye, Sebenninduuru don.
U nana ka na buguw turu yen,
ka na jala doba in nyini
ka sigi kè yan.

tan sigilen, a dugu tigi fòlò-fòlò ,
o ye Zanfin Kulubali ye ;
O bòra yen, Dolofin Kulubali ;
o bòra yen, Fònègè Kulubali ;
o bòra yen, Digita Kulubali ;
O bòra yen, Còwari Kulubali, o ye san Kònontàn kè, o ta san da fòra n nyè na;
O bòra yen, Cantnan Kulubali, o ye san tan ni wolonwula kè, o da fòra n nyè na;
o bòra yen, Càkòn Kulubali, o ye san mugan ni wolonwula kè;
k'a bà olu la, ka na a bila Fanjo la,
dugu tigi mugan ani naani.
O tuma ni maa min ko e bè o bée ka san hakè fò, an bè mè o kuma na.
Ayéwa ne kòni ye min dàn dugu tigi ko la,
ani Sabugu na sira la,
ni maa kòròw y'o fò,
ko Fanjo k'o fò aw ye,
o kuma ye nin ye.

SABUGU INE YE WARABA YE.

Sabugukaw tnè de ye waraba ye.

An ni maa minnu ye shò kelen kàndò kisè ye,
o ye horodofàlù ye ;

dà bè tìlebi fè, dòw ko a ma Banankò,
dòw ko a ma Cèsamabugu,

dò wèrè bè Nyògònna kérè fè, ko Dògòlabugu,
olu de n'an ye shò kelen kàndò kisè ye.

O tuma an ka foroba tnè,
o de ye waraba ye.

Wolo bonda la, bamaanna, i mana boli min bù,
boli tnè mana kè fèn min ye ,

i b'o don den misènninw tlo la:

O ye Sirakwama tnè jugàn ye ;
nàntè, waraba tnè yèrè wolo de y'an ye ;

Sirakwama tnè, o ye basi tnè de ye,
o ye kàsa ye.

Nka i komin o sùrà ka dì den misènninw fè ka dun,
o de bè fù k'o gèléya den misènninw ye ;

nàntè tnè

o de ye waraba ye.

SABIGU DON SO WAKABAN NI KÈ'E MÀGW.

Minnu ye sira bò kà na yan,
o donso nyè maa tur ye Còkùn ye,
nyaamu faa donso tun don ;
t ye sogo caman faga.
Ayiwa n yèrè ka dòna la,
maa kòrd minnu bè o kù fè:
Cèman, o fana ye so;c sèce faa, a ye sama faga;
I'li Docyèn, o fana na sogo tò si to kungo kònò,
I'li wara-minè-wara, o y'o faga.
Ce bée n'i twa don
N'a bù olu la, ka n'a bila fù sisan na,
donso ka ca furancé la dè!
Kòrälenw, maa bè se k'o san fè ta dòw fù ,
ka dòw to yen.
Kèlè masaw tun bè yan.
O Còkùn min tun y'o ye,
a ye kèlè masaya kè ;
a y'i to fèrè kònò ka maa faa sira tomon in na,
kèlèlaw ka buru fyèla.
Ayiwa minnu kèra olu kù fè,
muruti tuma na kèlè masaw,
a maa tun ka ca.
Minnu tora kèlè la,
Bufunè tonyòn, Dansibè, o tora kèlè la,
kèlè masa tun don;
Dosùn, o tora kèlè la,
kèlè masa tun don.
Minnu tun bè u dèmè ka kèlè kò kosèbè ,
o nògòw ka ca ,
maa da tè se ka se o bée twa ma.

SABJGU LAADA LA NYENA JEW NI TONW.

Donso ñòni, o bë kë ;
Kòtèba, o bë kë yan, a ka kòrò bi ye ;
musow ka ngusun, o bë kë, o ka kòrò bi ye ;
nka ngusun jeli cayara ka tèmè o suma kan ;
Kòmà ko bë kë yan ;
Sabugu kòmà ko,
Jumana in bëe y'a tègò mèn.
N'i ko kòmà ko mekanisyèn,
Sabugu don yan.
Nèòmàn ko bë k'an fè yan ;
Do ko tun bë kë, nka o da bilala ;
nka kabini maa kòròw tile,
kòmà ko kòni, o tè se ka da tugu yan abada ;
nèòmàn ko fana bë ten.
Nyakuunin ko, o bë kë ;
an ka nyakuunin, fà ni Nèònkòn don ,
nàntè a bonyènko tè nin yòrò in na,
ani Bamakò nyakuunin,
ani Nèònkòn nyakuunin,
ani Sabugu nyakuunin,
o bëe ye nyakuunin kelen ye.
Maribayasa, o bë kë kosèbè.

SI TULU BO

I mana taa si sun kàrd, a bè kòld bônen sôrâ yennin nà, i b'a tòmòn; minnu nyè blennen don, i b'olu tòmòn; minnu nyè jélen don, a b'olu to yen, olu man nyin.

I mana o tòmòn, i bè na n'a ye so, i bè n'a kè dingè ia, wali k'a kè finyèn na, k'a bila ka mèn dàonin.

A mana mèn dàonin, a faraw bè toli ka bù a la, i b'a labò, k'a yèrèke cile kàrc. N'i y'a yèrèke tile kárù, a mana tile filà kè, a faraw bè ji, i b'olu wàràk ka bù a la, k'a tòmòn ko nyuman.

N'i y'a tòmòn ko nyuman, i bè taa a kè dibi kònà, ka ta kurenbaw don a la, ka tasuma k'a la,

olu da la ; olu bè mènè a kàrd, k'a laja.

N'a lajara i b'a labò k'a ton, k'a tárù-tárù, k'a kiséninw bù a kònà, k'a faraw bée bù a la, k'a kisè tòmòn-tòmòn, k'o kè dingè kònà.

N'i y'o kè dingè kònà, i bè tla k'o kè dibi kònà tugun. I bè dèbèn kolon da dibi kònà, ka kàlù kisè k'o kan, yaasa kàlù kisè kana jigin dibi kònà.

N'a y'o k'o kan, i bè tasuma don a kòrd dàonin-dàonin. O bè to o la, ka na kalaya kosèbà. N'o kalayara kosèbè tuma miu na, a b'o bù, k'o kè kolon kònà, a' b'o susu.

N'a y'o susu, bara dà bè yen, o wo-woninw bâien don, a b'o sigi a kan, k'o cooko-cooko k'a ji bù.

N'i y'o ji bù, i bè kàlù susu tugunni. I mana o susu, i bè laban ka bara in kè kaji bù tugunni, k'olu kè nyàgòn kan minén dà kònà.

I mana tla o la, muso wèrèw bè na, ka na wuguw da a la, k'a shi, k'a shi kosèbè i ko tiga dègè.

N'u y'a shi i ko tiga dègè, u bè na kunanw sigi-sigi. N'a kòld ka ca, u b'a tla kunanw ni nyàgòn cè, k'a ji k'a la. Ngogo sigiw wali musow bè na, k'a gosi.

Olu bè to a gosili la, a bè na jèya. N'a jeyara, ka jèya, ka jèya fo k'a se cuma na, u b'a ta ka taa kàlòn da la.

N'u y'a ta ka taa kòlòn da la, i bë ji
kè a la, k'a lamaga. Bumun jèman dà
bè fogon b'kun na blènman bè to ju la, I bë
bumun jèman cè ka bù a la, k'o kè minèn dà
kànà, ka ji in bòn, ka tla ka ji wèrè, k'a la,
k'a kè ten fò ka shyèn naani kè. I bë sàrò ka bumun jèman in ta ka taa so.

N'i taara n'o ye so, i bë daga sigi, ka bumun jèman in kè daga
kònà, ka tasuma don o la, k'o tobi.

O mana tobi ka tobi, fo ka tulu ni fèn nimnu bée kè ka nydgàn
bila tuma in na, i b'a jigin k'a sigi. N'i y'a jigin ka sigi, a bë nyèma jò.
Fèn dà bè fogon a kun na, o finman don, an b'a fò o ma ko ; a b'o cè ka
bù a kun na, i bë tulu soli.

N'i ye tulu soli, fèn dà finman bè to tulu ju la, an b'a fò o ma
ko ngisin, o fana bè to yen. Tulu nyumannin bè to cèmancè la: kun na ta
in bè bò yen, ka tulu soli, finman in bè to ju kòrò.

Anw bè si kòlù tulu bù tannin nà de !

S E G E K A T A

Sègè kata bè dilan ni keningè kala, kaba kala ani sanyò kala ye,
ani jiri dò fana bè kungo la ko nkalama.

N'i y'o fèn o fèn sàrà, i b'o jeni, k'o bugurinjè cè ka taa n'o ye so.

N'i taara so, i bè daga kolon ta, ka fèn' dòw da o ju la, ka bugurinjè in k'o kan, ka ji k'a la.

N'i ye ji k'a la, i bè minèn dò sigi aju kòrà; bè to la ji k'a la, ji bè to ka toni o minèn kònà.

N'a tora ten fò k'a kunayà bâf tuma min na, bè tasuma da don, ka pòli sigi o kan (furufuru bè jiran pòli min kònà), ka stra ji in k'o kònà, ka to ka tasuma don a la fo k'a gèrèeh-gèrèn k'a jwà.

N'a jara tuma min na, à nyè bè jèya, i b'a wòròn ka bù pòli la:
o bè kè sègè kata ye.

Sègè kata bè dilan an' fè yan' tan' dé,

S A F U N E

Safunè min bè kè ka fini ko, anw b'o dilan ni sègènji ye, a bè se
ka dilan ni tiga ye fana.

N'i b'a kè ni tiga ye ani katanin, i bè tiga susu k'a tèntèn ni
basi tèmè ye, wali warawara; i bè daga sigi, ka ji dàonin k'o la, ka tiga
mugu in k'o la.

Ni tiga mure fila don, i nè katanin muganna k'o la ; ni mure maani
don, katanin bi naanina b'o labò.

I mana mugu in kè daga kònà, i nè katanin bila o la, k'o lamaga,
k'o lamaga.

Ni katanin cayara a ma, i bè bu dàonin ta ka k'a la, k'a lamaga,
lamaga fò a bè na jèya tuma min na.

N'a jèyara, i bè to a lamagali la, a bè na fasaya, fò ka na gèlèya.

N'a gèlèyara, i b'a jìgin k'a sigi ka mèn dàonin.

A mana sumaya, i b'a mòn, ka kè safunè ye.

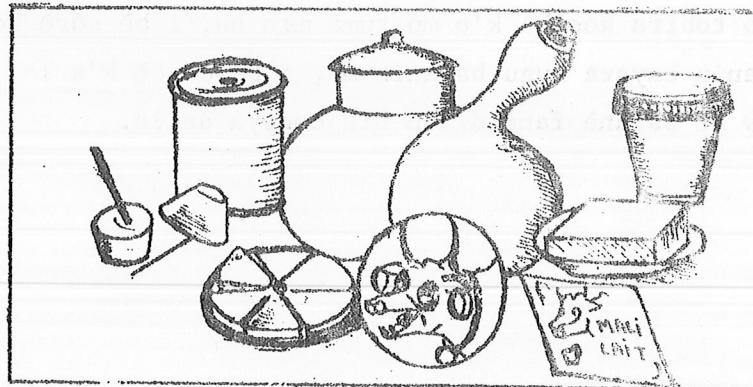
Ayiwa n'i b'a dilan ni mugu baganin ye, o fana bè kè o cogoya la:

I bè ji kè daga la, ka mugu fura k'o la, o bè tobi.

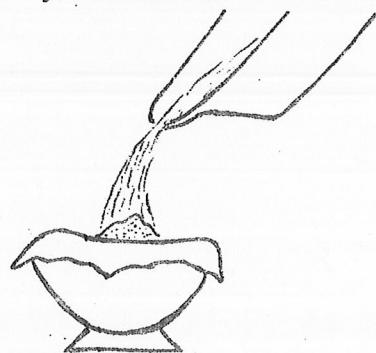
N'o tobira kosèbè k'o mà tuma min na, i bè sòrò ka katanin bila
o la; ni katanin cayara mugu baganin ma, i bè du dà k'a la, min b'a labà.

Anw bè safunè fana dilan nin cogoya de la.

NÒNÒ.

- 1.) An ka nònò, kènè kè wèrè kònò k'a sigi a ka nyèma jò. N'a ye waati dama-dama kè, fèenè (nare)bè d'a kun na. N'an yé fèenè in dònin toui sèbèn fura kan, a bè tulu nà bla a la: TULU BÈ NÒNÒ NA.
- 2.) An ka nònò in nare bù a la. N'a ye tle kelen ni fla kè, a bè kumu. N'an y'a sènsèn bagi nyè misèn na:

a) kumu nyaga bè to bagi kònò (o bè i n'a fò sèngèrèn nyaga wali fan bu jè), MANANAN BÈ NÒNÒ NA.

b) ji salasala min bè jigin wèrè kònò, ji ni sukarow ni kükòw bée nyaaminen b'o la:

nònò g.100 → ji g.87,3 .

.n'an ye nònò kènè dònin min, an b'a dòn kükòw b'a la

.n'an ye kumu ji salasala in goninya, sukaró jenin kesa bè wuli:
TIMINAN BÈ NÒNÒ NA.

Kalòsi: Basi dònnav y'a jira ko nafalan wèrèw bè nònò na min ni balo ninnu tè kelen ye. U bè fari kolo dèmè ka sumanw nafa samani nògòya, ka kènèya sèmèntiya... o ye SEMANANW ye.

Sèmènan ka ca fèn kènèw de la(jiri denw, nakò fènw, na buluw...)

~ Sèmènan dama dò flè nin ye, ani u ntanya bè baasi mun tè fari la:

- Sémènan A. Fari bë manantanya; linyé bë bla yeli li.
- Sémènan C. Joli dësè (sayi jè).
- Sémènan D. Mae bë këdën; sumu bë nyiw minè.
- Sémènan B. Kun kolo la banaw; dumunibaliya.
- Sémènan E. Baseballya
- Sémènan PP. Si burin; wolo la bana; funumw.
- Sémènan K. Joginni daw joli bë jë goya.
- Sémènan minnu bë shëru nénù kénè na olu flè :

A, BI, B2, PP, D, C.

An ka nònò garamu 100 fèsèfèsè

Ji.....	garamu 87,3
Manananw.....	garamu 3,5
Tuluw.....	garamu 3,5
Timinanw.....	garamu 5
Baman kôkôw.....	garamu 0,7
	garamu 100

ani sémènan canvan.

A. B A R I .

(Bènba Kan Dungew)

BANGE DAN SIGI'I

Nònà si man fisa den ma ka ba yèrè sin ji bò. Den ka kan ka san fila nyògòn kè sin na. Ba mana kònà ta ka sòrà den ma san fla sòrà, wajibi y'e den da bòli ye, o dun bè se ka banaw nati den ma.

Muso jiginnen kù, a ka kan ka kalo 15 de kè ka sòrà a ma kònà wèrè ta. O kalo 15 kònà, ba b'a fari lafinyè bò den fena bè kénèya.

Ni muso kònà tinyèna k'a to kalo fla la, kalo fla min dalen b'o kan, a man kan ka kònà wèrè ta o kònà.

Ni muso kònà tinyèna k'a to kalo kelen na, kalo kelen min dalen b'o kan, a man kan ka kònà wèrè ta o fuzan cè la.

Ni muso kònà tinyèna k'a to kalo saba la, a man kan ka kònà wèrè ta fo kalo saba wèrè ka tèmèn.

O waati min bè bla kònà tinyènen kù, a de b'a to muso b'i lafiya ka bò kònà tinyè sègèn na.

Muso kònà mana tinyè k'a to kalo 4 na, a man kan ka kònà wèrè ta fo kalo 7 ka tèmèn.

Muso kònà mana tinyè k'a to kalo 5 la, a man kan ka kònà wèrè ta fo kalo 8 ka tèmèn. Muso kònà mana tinyè k'a to kalo 6 la, a man kan ka kònà wèrè ta fo kalo 9 ka tèmèn.

Kònà tinyè bè muso barika ban de. Kònà janfalen kà, n'a tinyèna o de bè muso sègèn ko sèbè.

Ni muso jiginna k'a kònà to kalo 7 la, a ka kan ka kalo 13 de bla ka sòrà a ma kònà wèrè ta. N'a jiginna k'a kònà to kalo 3 na, a ka kan ka kalo 14 de bla ka sòrà a ma kònà wèrè ta.
N'a jiginna ka kònà to kalo 9 na, a bè kalo 15 de kè o kà ka sòrà a ma kònà wèrè ta.

Muso dun bè se ka nin waati jan ninnu kè cogo di a kana kònà ta.
A bè muso dòw nyè na ko den to sin na a tè se ka kònà ta fo den ka da bò tuma min. Tinyè bérè tè o kuma na bawo muso bè se ka laj k'a den to sin na.

KONO TA COGO : Muso ni cè bè se ka jè shinyè caman nk'a tè kònù ta. Wa
muso ni cè bè se ka jè shinyè kelen dòròn; shinyè kelen bè kè
den ye. Fan de bè doreko ka : kè den ye. Muso dun bè fan kelen
dòròn de bla kalo kònù. Ni muso fan bla tuma ma bèn a kà cè ko ma, a tè se
ka den sòrò. Fan si hakè tè tèmèn tle 4 kan, lawa kisè si hakè tè tèmèn
tle 3 kan. O de kama muso bè se ka den sòrò waati min a ka kalo kònù, o
waati tè tèmèn tle 7 kan(tle 4 + tle tle 3).

MUSO KALO JATE COGO: Muso bée ka kan k'i ka kalo jate dòn, k'a dòn waati
min na i bè se ka den sòrò ani waati min i tè se ka den sòrò.

Muso kalo tle fòlù; tle fòlò ye laada don fòlù ye

Muso kalo tle 4 ye laada ban don ye

Muso kalo tle I4, fan dò bè bla ka bù fan so kònù

Muso kalo tle I8 y'o fan si ban don ye

Muso kalo tle 28 ye kalo sa don ye

Ka ta kalo tle I2 f'a tle I8, o ye den sòrò waati ye. Nka
muso bée ka kalo tè tle 28 ye. Dòw ta ye tle 29 ye; clu ka
den sòrò waati ye kalo tie I3 f'a tle I9. Dàw ka kalo ye tle
30 ye; olu ka den sòrò waati ye u ka kalo tle I4 n'a tle 20
funancè ye. Minnu ka kalo ye tle 31 ye, olu ka den sòrò
waati y'u kalo tle I5 n'a tle 21 furancè ye. Muso minnu
ka kalo ye tle 32 ye, olu ka den sòrò waati y'u ka kalo tle
I6 n'a tle 22 furancè ye.

Muso Kalo TARAEU

Den sùrò waati

Muso kalo

Kalo hakè

Da minè

Laban

Tle 26

Tle 10

TLE 16

TLE 27

TLE 11

TLE 17

TLE 28

TLE 12

TLE 18

TLE 29

TLE 13

TLE 19

TLE 30

TLE 14

TLE 20

TLE 31

TLE 15

TLE 21

TLE 32

TLE 16

TLE 22

TLE 33

TLE 17

TLE 23

Nin bée la, fan labla don ni laada nata bë bèn tle I4 de ma.

O kòrdò ye ko fan mana labla bi, laada nata bë kè tle I4 bi kò.

Tle fla ka sòrdò fan labla don ma se, o ye den sàrò tuma tle

fòlà ye. Tle 4 fan labla don kù, o ye den sàrò tuma laban ye,

Muso dòw ka kalo tè to bolo kelen kan. Dòw yèrè ka kalo

surunyanenba ye tle 28 ye, k'a Janyanenba kè tle 32 ye. Olu

ka den sàrò tuma y'u ka kalo tle I2 f'a tle 22

Muso min ka kalo tè to bolo kelen kan, o b'a ka den sàrò waati

jate cogo di ?

O muso masina b'a ka kalo bée la surunman den sùrò
tuma da minè ta ; o bè k'a ka den sòrò tuma da minè
ye. A ka kalo bée la jammanjan, a b'o dèn sòrò
tuma laban ta ; o bè k'a ka den sòrò tuma laban ye.
Muso min lasiritò don, o tè se k'a ka laada ye
blen; bawo fan min' lablala o fan' kèra den ye, fan
wèrè tè labla fo den ka wolo. Nka muso min lasiritò
tè, o b'a ka laadaw ye kalo o kalo.

Muso min t'a fè kònà ka bal'a la, o k'a ka
laada donw sèbèn, k'a ka den sòrò waatiw jare mine
tuma bée.

MANJULANDI SISOKO

BANANI JIRI

KUN FLANIN TU.

N'i y'a ye i ka mègà la; kan'i ci kë flaye; don kungo kònò i ka taa nsaban dili bò ka n'a shyèn. Min bë kolo la i b'o fana shyèn ka ban k'a don daga kònò k'o tobi k'a mèn. N'a y'o ji min; a b'i nìla fò a tun b'i tugu.

KUN KOLO DIMI

O jiri ye mangana ye; a ñonfònlama doni kungo kònò. I b'a bò ka n'a tobi ka kun kolo ko a ji goni man na. N'i ye shyèn. 3 sòrò o la, kun kolo dimi bë ban pew.

FAN KELEN DIMI

Dòw k'a ma kérè dimi-Bamananw ko jiri dò ma ko nkalakari; i b'c bulu bò k'a ni cakalagèlèn dili jè k'a tobi n ink'i wusu a la.

KOBO

Bana dò bë mègà sen kòrò a bë dòw lènògà; fini ju kòrò bana don. Ni kòbò bë mègà min na, i bë taa nsaban dili bù k'a tobi. N'a mòna i bë dò min ka tla ka dònin kè, fini kolon na k'o tereke a kù bòlen yèrò la. A mana sinyè 3 sòrò o la a kòbò bë don.

TOGOTOGONIN

A fura teliman ye nsaban bulu de ye ; i b'o tobi k'a ji min.
Tògùtògùnin bë ban pew.

GANGE KONO DIMI

Numuw bë u ka nègè bò sc min kùnù n'u b'a fò a ma ko gwan so, jiri min mana falen o gwan so kònò, o jiri ye gange kònò dimi fura ye. A kèra jiri sifa o sifa ye, i b'a bulu tigè k'o tobi k'i wusu a la, k'a ji dò min. I bë gwansi in kaba dò ta ka n'o mugu bù ka to k'o mugan. Rali garijègè gèlèya, a b'o fura kè.

KONO DIMI

O bë cè minè, a bë muso minè. I bë waratigè dili bò k'a shyèn ka buguri bò a la. Bunin min bë kolo kan i b'o wòrò ka kolo fili. I bë bunin in nyonyò k'a da tasa kònò wali minèn jèlen dò, ka nònù kè a kan. I b'a sigi a ka si, k'a min ka sòrò i ma daraka dun.

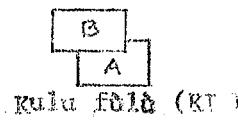
FARI FAGA

Jiri min bè an bolò o la Bamaana oyé kéréninjè ye; u b'a fò min
ma ko jatigi faga jiri . I b'a bulu dà tigè k'a tobi k'i wusu a la ka tla
k'i ko a ji goniman na, ^{Wali} shyèn 3. jiri sugu o sugu sòrùla ba kùnù;
ba kùnù jiri, i b'o bulu tigè, ka ntaba bulu dà tige. K'o béc don daga kùnù
k'a tobi k'i ko a la, k'i wusu a la. N'i ye sinyé 3 sòrù o la, i bè kénèya.

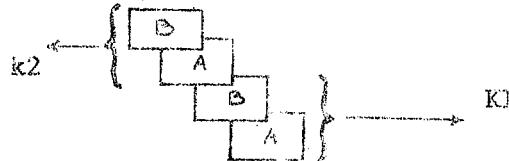
I. Sèbèn furà 4 rie:

Min kulu fulù min bë san fè
 "A" sèbènnen bë 2 kan
 "B" sèbènen bë 2 kan

Kulu furaw ntala da nyögèn kan, min cogo in na :

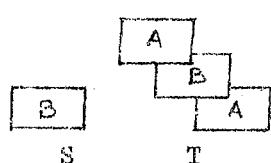
III. "K2" ta, i k'a da da "KI" san fè

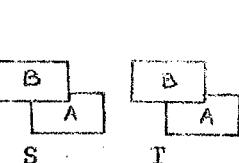
IV. Segin ka kulu in tla fla ye:

bakè min bë ta ka bù san fè, an k'o tugù da S. An k'a tà kè T ye.

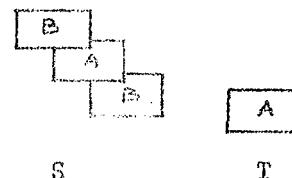
Tla cogo saba bë sòrù:

Tla cogo 1°

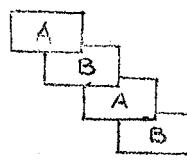

Tla cogo 2°

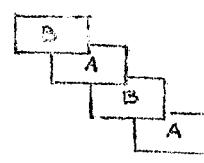

Tla cogo 3°

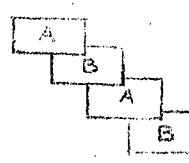
V. T ta k'a da S kan

Tla cogo 1°

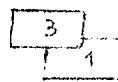

Tla cogo 2°

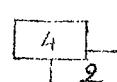

Tla cogo 3°

Sara da cogo: Sèbèn furaw kelen-kelen da k'u kè kulu 2 ye,
 i b'a bò a da fè nin cogo la:

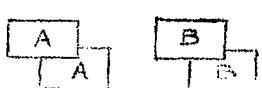
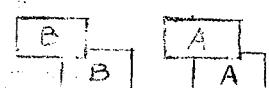
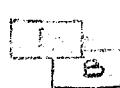
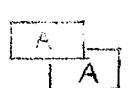
kulu 1°

kulu 2°

1, o ye sèbèn fulù min bë san fè
 2, o ye min tugulen bë fulù in na

Kaba ko!

Tla cogo 1°

Tla cogo 2°

Tla cogo 3"

Sèbèn fura itta miwu bë kulu kelen na
olu sigini den ka kan tuma bëe.

Ntala n'a tò nyögùn fia, Bagamma

ni Banba bènna mariyasi minwu kan!

U bë mariyasi bò w den 9 ye;

Mariyasi bë tla u ni nyögùn cè.

Bèe bë 3 sàrdù.

. Min ka "masa" mana caya o bë kè nyè maa ye.

"Farawuna" mana coya min bolo, tònyoni se bë dì o ma.

."Bilisi" mana caya min bolo tere juguya se b'o bolo.

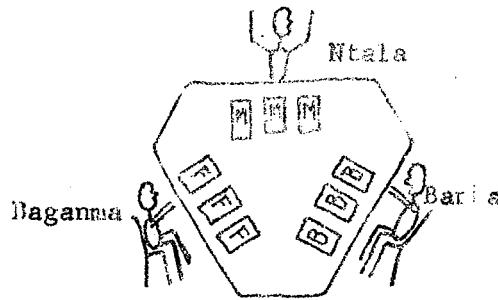
Ntala këra marasi ti labaga ye. A y'a labèn k'a di Bagamma ma;
O y'a tigè. A sàrdùla k'a tla(k'u da birilen to). Bèe y'i ta jan!

- Banba ta këra "Bilisi" 3 ye.

- Bagamma ye" Farawuna" 3 sàrdù

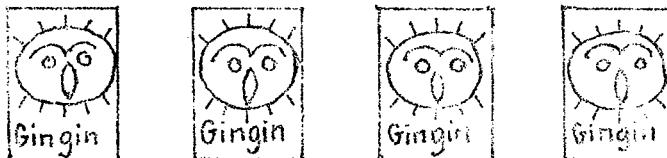
- Ntala y'i pan k'i jò ni "Masa" 3 ye ;

O y'a këlen ye nyè maa ye. Tòw ma baasi ye o la.

Ntala ka kun tere diya de ye "Masa" 3 bëe lase a ma wa ?
Kaari! Kalibanciva kwaler don. A sera ka mari labèn cogo di?

Burunfèn nana dou jè la, ka Banba lasòmi Ntala ka kalabaancaya
la. A ko ale ye dònniya dò timòn Madukani nù fè, Ntala juna bë
k'u nyèna mini n'e de ye.
Burunfèn ye Madukani ka kabè ko nyè jira Banba la:

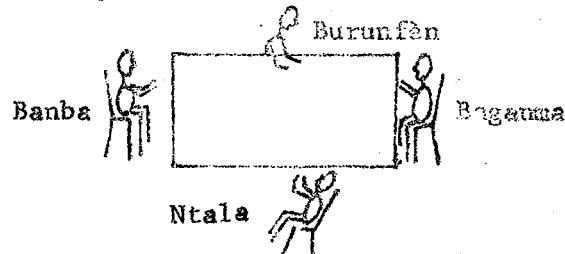

Min ka gingin mana caya, kami ni kasi se pè d'o ma.
- Banba k'ale bë mari tla
- Ntala k'ale b'a tig'e ye
- Bagamma ko Banba bë ee ka tlali da minè kini fè.
. Burunfèn ko Ntala k'a fù a bë mari hakè min ta, mariyasi tigètù.

Ntala sòmimi k'a ka shuya enga citò den. A y'a wajibiya
ko Bagamma ka ju kòrù mari jira bée la fèlè, ale bë sòrù k'a tigè.

An k'a bisiki ko Banba sera ka mariw labèn ka nyè.

- I°) Ntala y'i sigi Banba kini fè.
- a) Banba ye tlali da minè kini fè.

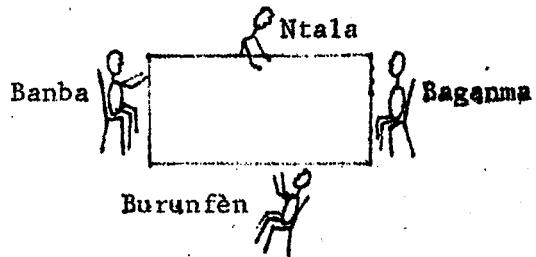
Ni ju kòrù mari ye "Masa" ye, Ntala
ka kan ka mari joli ta, yalasa :

- "Masaw" kana bèn Baganma ma ?
- "Masaw" kana bèn Burunfèn ma ?
- "Masaw" kana bèn Banba ma ?
- "Masaw" ka bèn ale Ntala ma ?

Ntala ye mari 7 ta, a bènna "Ginginw" ma Baganma ta kèra "Bilisiw" ye. Burunfèn ye "Farawunaw" sòrù.

Banba tun ye mariw da nyögùn kan cogo di ?

b) Banba ye tlali da minè a muman fè.

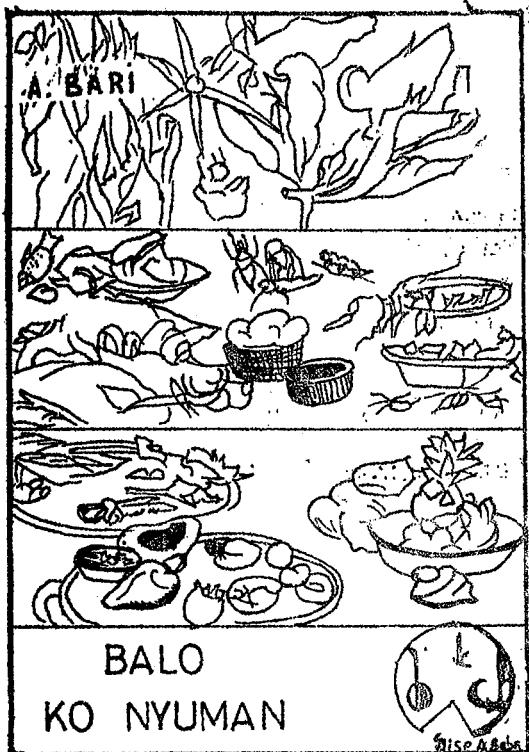
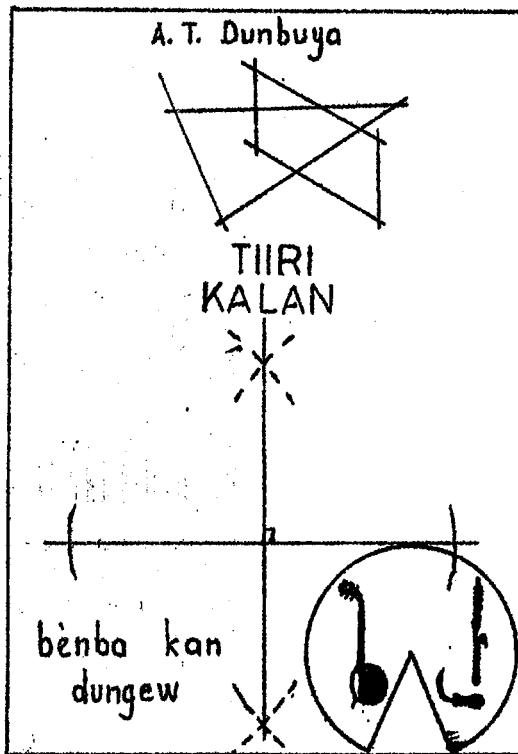
Ni ju kòrù mari ye "Masa" ye, Ntala ka Kan ka mari joli ta yalasa

- "Masaw" kana bèn Baganma ma ?
- Masaw kana bèn Burunfèn ma ?
- Masaw kana bèn Banba ma ?
- Masaw ka bèr ale Ntala ma ?

MAMADU LAMINI K A N U T E .

(Bènba Kan Dungew)

I ka foro ci i yèrè ye,
k'a kènè suma i yèrè ye.
O fèerè nyuman bë
TIIRI KALAN kònò.

Baara tè taa kènèya kò;
kènèya taalan ye
balo ko nyuman ye.
Nafa min b'an ka sumanw na,
nin gafe b'o da kènè kan.